

TÜRKİYE'DE DEAŞ RADİKALLEŞMESİ, KADIN VE GENÇLİK YAPILANMALARI VE STRATEJİK DÖNÜŞÜM

**Türkiye'de DEAŞ Radikalleşmesi,
Kadın ve Gençlik Yapılanmaları ve
Stratejik Dönüşüm**

Türkiye’de DEAŞ Radikalleşmesi, Kadın ve Gençlik Yapılanmaları ve Stratejik Dönüşüm

Prof. Dr. Hilmi Demir

Bu metin, TEPAV, Uluslararası Radikalleşme Gözlemevi (URAD) ve Kanada Büyükelçiliği iş birliğiyle düzenlenen “Değişim Sonrası Suriye’de DEAŞ Tehdidi ve Türkiye’de Radikalleşme/Cihatçı Ağlar/Güvenlik Tehdidi Üzerine Etkileri” başlıklı toplantıda sunulmak üzere hazırlanmıştır.

Editörler

Dr. Hatice Varol-Dağdelen
Zeynep Yıldız

Grafik Tasarım

Mert Demir

13 Mart 2026, Ankara

İÇİNDEKİLER / TABLE OF CONTENTS

Giriş _____	4
Analitik Çerçeve ve Yöntem _____	5
Türkiye’de DEAŞ Yapılanmasının Yalnız Aktör Eylemlerine Dönüşümü _____	6
Vilayet Modeli _____	6
Vilayet’ten Tabura; Dağınık Hücre Yapısı _____	7
Ağ Modeli: Merkezless Eylem _____	8
Bireysel Genç Radikalleşmesi _____	9
1. “Sanal Medrese” ve Eğitim Platformu Olarak İnternet _____	13
2. Geleneksel Medyaya Alternatif Bir Alan Olarak Dijital Video Platformları _____	14
3. Sosyal Medya Üzerinden Örgütlenme ve İletişim _____	14
DEAŞ’ta Kadınların Rolü _____	15
Sonuç _____	22

ENGLISH VERSION

Introduction _____	25
Analytical Framework and Method _____	26
The Province Model _____	27
From Province to Battalion: Dispersed Cell Structure _____	28
Network Model: Decentralized Action _____	30
Individual Youth Radicalization _____	31
The Internet as a “Virtual Madrasa” and Educational Platform _____	35
Digital Video Platforms as an Alternative to Traditional Media _____	35
Organization and Communication via Social Media _____	36
The Role of Women in DAESH _____	36
Conclusion _____	43
Kaynakça References _____	45

Giriş

Irak ve Şam İslam Devleti’nin (al-Dawla al-Islamiya fi al-Iraq wa al-Sham/DEAŞ) 2019 yılı itibariyle Suriye ve Irak’ta elde tuttıkları alanları kaybetmesi, örgütün bölgesel stratejisinde önemli bir dönüşüme yol açmıştır. Halifelik iddiasına dayalı hiyerarşik yapılanmaya sahip örgüt, bu tarihten itibaren operasyonel kapasitesini koruyabilmek amacıyla daha esnek ve merkezi olmayan “ağ modeline” yönelmiştir. Örgütün yeni yapılanması ağ şeklinde olsa da özellikle vilayetler içindeki model halen hiyerarşidir. Ağ yapılanmasına geçilmesi örgütün yalnızca savaş alanlarında değil, aynı zamanda farklı ülkelerdeki yerel ağlar ve bireysel radikalleşme süreçleri üzerinden faaliyet göstermesine imkân sağlamıştır.

Türkiye gerek coğrafi konumu gerekse göç hareketleri ve bölgesel çatışma dinamikleri nedeniyle DEAŞ’ın stratejik dönüşümünün gözlemlenebildiği önemli ülkelerden biri haline gelmiştir. Özellikle son yıllarda ortaya çıkan terör eylemleri örgütün Türkiye’de doğrudan merkeze bağlı bir yapılanmadan ziyade, daha esnek, küçük ölçekli ve bireysel eylemci modeline yöneldiğini göstermektedir. Bu durum yalnızca Türkiye’de değil, örgütün alan hakimiyetine sahip olmadığı tüm ülkelerde görülmektedir. Örgütün literatürde “yalnız aktör” olarak tanımlanan saldırı şeklini özellikle kendi basın yayın organlarını kullanarak teşvik ettiği bilinmektedir.¹

DEAŞ 2017 yılına kadar Türkiye’de büyük ölçekli ve örgütlü 20 saldırı düzenleyerek 308 kişiyi öldürmüş ve 1.167 kişiyi de yaralamıştır. Ülkede bilinen son DEAŞ saldırısı, Özbekistan vatandaşı Abdulkadir Masharipov’un 2017 yılının yılbaşı akşamında yeni yıla birkaç dakika sonra gerçekleştirdiği İstanbul’daki Reina saldırısıdır. Bu saldırı 39 kişinin hayatını kaybetmesiyle sonlanmıştır. 2017 yılındaki Reina saldırısı sonrasında örgütün Türkiye’deki saldırı kapasitesi ciddi biçimde zayıflamış ve uzun süre önemli bir saldırı gerçekleştirilmemiştir. Ancak 2024 yılı sonrasında bazı yeni saldırı örneklerinin ortaya çıktığı görülmektedir.

Bu saldırılar incelendiğinde üç farklı eylem modeli ortaya çıkmaktadır. Ancak bu üç model birbirlerinden girift sınırlarla ayrılmış şeklide değildir; bazı eylemler birden fazla modele dahil edilebilecek ölçeklerdedir. Bunlardan ilki yabancı ağlar tarafından gerçekleştirilen saldırılardır. Türkiye’de görülen bazı saldırılar Orta Asya kökenli militanlardan oluşan ağlar tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu ağların önemli bir kısmı DEAŞ’ın Horasan yapılanmasıyla ilişkilendirilmektedir. 28 Ocak 2024 tarihinde İstanbul Sarıyer’deki Santa Maria Kilisesi’nde Hamza (K) Amirjon KHOLIQOV adlı Tacikistan uyruklu ve David TANDUEV adlı bir Rus vatandaşı tarafından silahlı bir eylem gerçekleştirilmiştir.² Eylem sonrası yapılan soruşturma ile Tacikistan, Rusya, Özbekistan, Türkmenistan, Çin, Ukrayna, Tunus ve Moldova vatandaşlarından oluşan geniş bir örgüt ağı ele geçirilmiştir. Bu saldırının eylemcilerinin İsrail-Filistin arasında süren savaştan etkilendikleri yaptıkları açıklamalardan anlaşılmaktadır. Bir diğer saldırı ise 10 Ekim 2024 tarihinde İstanbul/Başakşehir ilçesi Kayaşehir AVM önünde olmuştur. Bu saldırıda 2007 doğumlu Rusya Federasyonu vatandaşı Mukhammad GUSEINOV 3 kişiyi bıçakla yaralamıştır. Saldırı failinin 17 yaşında bir genç olması önemlidir. Yapılan soruşturmada gencin sosyal medya ve internet üzerinden radikalleştiği tespit edilmiştir.³ Eylemin yalnız aktör türü bir eylem olduğu söylenebilir.

İkinci eylem modeli bireysel radikalleşme ve genç saldırganlardır. Son yıllarda bu konuda dikkat çeken gelişmelerden biri saldırganların yaş ortalamasının giderek düşmesidir. Türkiye’de gerçekleşen bazı saldırı girişimlerinde saldırganların 16-17 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Bu durum yalnızca Türkiye’ye özgü değildir; Avrupa ve Avustralya gibi ülkelerde de benzer bir trend gözlenmektedir. Araştırmalar genç radikalleşmesinin kimlik ve aidiyet arayışı, çevrimiçi propaganda ve sosyal ağ etkisi olduğunu göstermektedir. Gençlerin radikalleşme sürecinde ideolojik doktrinden çok, ait olma hissi ve grup kimliği önemli bir rol oynamaktadır. Genel olarak kabul gören bu durum Türkiye için de geçerlidir. Bu modelde öne çıkan eylem 8 Eylül 2025 tarihinde İzmir’de yaşanan bir karakol saldırısıdır. Eylem E.B. adındaki 16 yaşındaki bir genç tarafından düzenlenmiştir ve doğrudan hiyerarşik bir DEAŞ hücresi tarafından planlanıp organize edilmiş bir

1 *Voice of Khorasan*, no. 26, s. 48; *Voice of Khorasan*, no. 32, s. 25; *Voice of Khorasan*, no. 35, s. 67.

2 Anadolu Ajansı. (2025). “Santa Maria Kilisesi’ndeki Saldırının Sanıkları Hâkim Karşısına Çıktı,”

3 Sabah. (2025). “DEAŞ’ın Kayaşehir Saldırısına Ağırlaştırılmış Müebbet Hapis İstemi,”

eylem değildir. O sebeple bu eylemin de yalnız aktör eylemi olduğu değerlendirilmektedir. E.B. adındaki 16 yaşındaki gencin aile özelinde Baba’dan gelen radikal fikirlerle beslendiği ve daha sonra sosyal medya ve internet üzerinden radikalleştiği görülmüştür.⁴

Üçüncü ve son eylem modeli aile ve yerel ağ temelli radikalleşmedir. Bu vakalardaki ortak noktalar aynı aile, aynı iş yeri ya da aynı mahalle üzerinden örgütlenmeyi gözler önüne sermektedir. Modelin öne çıkan eylemi 14 Kişilik Aksoy ailesinin 21 Eylül 2025 tarihinde Ankara AŞTİ’de nakliyecilik yapan 3 çocuk babası 65 yaşındaki Binali Aslan’ı öldürerek aracını gasp etmesidir. Ailenin 2023 yılına kadar Fransa’da yaşadığı, daha sonra Türkiye’ye geldiği, Suriye’deki çatışma bölgeleriyle de irtibatlarının bulunduğu anlaşılmaktadır. Aile gasp ettiği araçla Suriye’ye kaçmış, Milli İstihbarat Teşkilatı’nın özel operasyonu ile Türkiye’ye getirilmişlerdir. Operasyon sırasında aile bireylerinden 8 kişi ölmüş ve 6 kişi yakalanmıştır. Bu vaka aile içi radikalleşme açısından oldukça ilginçtir. Ailede kadın ve çocuklar da eyleme karışmış ve radikalleşmiş bireylerdir.⁵ Bir diğer önemli örnek ise 29 Aralık 2025 tarihinin erken saatlerinde Yalova’da yürütülen bir terör operasyonunda DEAŞ militanlarının polise ateş açmasıyla başlayan çatışmada 3 polisin şehit olduğu, 6 teröristin öldürüldüğü Yalova saldırısıdır. Eylem, Sordabak ailesinden dört kardeş ile onların iş arkadaşı olan Z. U. ve İ. D. tarafından gerçekleştirilmiştir. Yalova eyleminin tipolojisi aile içi radikalleşme ve işyeri radikalleşmesi örneklerini güçlendirmektedir. Yalova eylemcilerinin aynı iş yeri, aynı mahalle ve aynı selefi bağı benimseyen bir ağa mensup olduğu görülmüştür. “Ahlak ve Sünnet” adı verilen bu Selefi ağın Ömer el Kürdi adıyla bilinen bir dini vaizi vardır. Ağın uzun süredir daha çok Kürt etnik kimliğine ait kişiler üzerinde otorite kurduğu yine öğrenilen bilgiler arasında yer almaktadır.⁶ Bu örnekler bizlere radikalleşmenin yalnızca bireysel bir süreç olmadığını, sosyal çevre ve ağ dinamiklerinin önemli rol oynadığını göstermektedir.

Analitik Çerçeve ve Yöntem

Bu raporun temel amacı DEAŞ’ın Türkiye’deki faaliyetlerinin dönüşümünü analiz etmek ve özellikle bu dönüşümü üç kritik boyuttan incelemektir. Bu analiz boyutları şunlardır:

- *Türkiye’de DEAŞ yapılanmasının yalnız aktör eylemlerine dönüşümü*
- *Genç bireylerin radikalleşme süreçleri*
- *Kadın bireylerin radikalleşme ve örgütsel faaliyetlerdeki rolü*

Bu bağlamda rapor, Türkiye’de son yıllarda ortaya çıkan saldırı örnekleri, güvenlik operasyonları ve uluslararası literatür ışığında DEAŞ’ın özellikle kadınlara ve gençlere yönelik değişen stratejik yaklaşımını değerlendirmektedir.

Bu raporda kullanılacak veriler niteliksel bir güvenlik analizi yaklaşımıyla ele alınmaktadır. Analiz iki temel veri kaynağı üzerinden yürütülmüştür. Bu veri kaynaklarının ilki birincil kaynaklardır. Bu kaynaklar arasında güvenlik operasyonlarına ilişkin resmî açıklamalar, iddianameler ve örgüt yayınları yer almaktadır. Veri kaynaklarının ikincisini akademik literatür taraması, düşünce kuruluşları raporları ve medya ile açık kaynak analizlerinin içerisinde yer aldığı ikincil kaynaklar oluşturmaktadır.

Raporun analizinde özellikle vaka inceleme yöntemi kullanılmış ve Türkiye’de 2024 sonrasında gerçekleşen veya engellenen saldırı girişimleri incelenmiştir. Bu vakalar, örgütsel yapı, eylem modeli ve radikalleşme dinamikleri açısından karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir. Değerlendirme yapılırken üç temel radikalleşme düzeyine odaklanılmıştır. Bu düzeyler; örgütsel radikalleşme, ağ temelli radikalleşme ve bireysel radikalleşmedir. Bu yaklaşım, radikalleşmenin yalnızca bireysel psikolojik süreçlerle değil, aynı zamanda sosyal ağlar ve örgütsel stratejilerle şekillenen çok katmanlı bir süreç olduğunu varsaymaktadır.

4 BBC News Türkçe. (2025). “İzmir’de polise saldırı: Zanlının ailesi dahil 27 kişi gözaltında.”

5 Odatv. (2025). “İŞİD Bağlantılı Ailenin Bilinmeyenleri... Türbedeki Gizli Mezar,”

6 BBC News Türkçe. (2025). “Yalova’daki çatışma Türkiye’de İŞİD’le ilgili riskler konusunda ne anlatıyor?”

Türkiye’de DEAŞ Yapılanmasının Yalnız Aktör Eylemlerine Dönüşümü

DEAŞ’ın Türkiye’deki örgütlenme modeli zaman içerisinde önemli değişimler geçirmiştir. Örgütün ilk dönem stratejisi, diğer ülkelerde olduğu gibi “vilayet” modeline dayanan bir yapılanma kurmaktır. Ancak güvenlik operasyonları ve örgütün küresel zayıflaması nedeniyle bu yapı sürdürülebilir olmamıştır. Bu nedenle örgüt daha küçük ve esnek yapılara yönelmiştir.

Vilayet Modeli

Türkiye’de yabancı ağların içeride yerleşik bir DEAŞ yapılanması ve örgütlenmesi üzerinden mi yoksa geçici kalma, iş bulma, lojistik sağlama gibi nedenlerden dolayı mı bulundukları konusu hala tartışmalıdır. DEAŞ Horasan yapılanması ortaya çıktıktan bir müddet sonra DEAŞ’ın Türkiye’de bir yapılanma (Vilayet) içine girdiği bilinmektedir. Özellikle Nisan 2019’a kadar böyle bir bilgiye rastlanmazken bu durum ilk defa Ebu Bekir el Bağdadi’nin yer aldığı bir videoda görülmüştür. Bahsi geçen videoda Bağdadi dünyanın çeşitli yerlerindeki DEAŞ “vilayetlerinden” raporlar alırken görülmüş ve dosyalardan birinde de Türkiye Vilayeti yazısı dikkat çekmiştir.⁷

Peki bu tarihten itibaren Türkiye içinde DEAŞ’ın bölgesel bir alanda hakimiyet kurduğuna şahit olunmuş mudur? Hayır, hatta DEAŞ’ın Türkiye içinde birçok yazışması ve arşivleri de ele geçirilmiş⁸ olmasına karşın örgütün Türkiye’de diğer vilayetlerdeki gibi kurumsal olarak örgütlendiğine dair ciddi bir delil elde edilememiştir.

Bununla birlikte DEAŞ’ın Türkiye Vilayeti sorumlusu olarak bilinen bazı çok önemli isimlerin yakalandığı bilgisi mevcuttur. Bu isimler örgütün Suriye ve Irak’taki kollarına bağlı hareket eden bireylerdir. İçlerindeki en üst düzey yönetici olan kişi “Dokumacılar” denilen grubun da lideri olarak bilinen Mustafa Dokumacı’dır.⁹ Kendisinin bir Drone saldırısında öldüğü iddia edilmektedir.¹⁰ Örgütün ilk Türkiye Vilayeti sorumlusu ise Nusret Yılmaz isimli bir militandır. Bundan sonra ise göreve getirilen ve Bağdadi’nin elinde “Türkiye Vilayeti” dosyası tutarak video çekildiği dönemde de muhtemelen vilayetten sorumlu olan kişi ise Kasım Güler’dir. Güler yakalanınca yerini önce Suriye asıllı bir militan almış sonra da Şahap Varış adlı kişi onun yerine geçmiştir. 20 Ağustos 2020 yılında yakalanan Mahmut Özden’in Türkiye emiri olduğu iddiası gündeme gelmiştir. 2022’de Adana’da terör soruşturmasında tutuklanan İrfan Çamgöz ise DEAŞ’ın Türkiye emiri Mahmut Özden’den talimat aldığını ve örgütün Yamaçlı Grubu’nda faaliyet yürüttüğü iddia etmiştir.¹¹ 2022 yılına kadar örgütün Türkiye Vilayeti sorumlusu olarak belirlenmiş isimlerin tamamı ya yakalanmış ya da ölü olarak ele geçirilmiştir. Elimizdeki kaynaklarda ise örgütün yeni bir emir atandığına ilişkin kanıt bulunmamaktadır.¹²

Türkiye’deki DEAŞ emirleri hakkında değinilmesi gereken bir diğer konu ise tıpkı diğer vilayetlerde olduğu gibi geniş bir örgütsel teşkilatın varlığıdır. Türkiye’de yalanan DEAŞ Valilerinin genelde 5-10 kişilik bir şura heyeti olduğu bilinmektedir. Bu grupların tümü de Suriye’ye bağlı olarak görev yürütmüşlerdir. DEAŞ Suriye’de etkisini yitirdikçe bu grupların Türkiye’deki etkileri de ciddi anlamda sınırlanmıştır. Ayrıca Türkiye içinde DEAŞ’a yönelik sürekli yapılan operasyonlarda örgütsel teşkilatın ciddi kan kaybetmesine yol açtığı değerlendirilmektedir.

7 Şen, Ş. (2023). “DEAŞ’ın Arşivi Açıldı,” *Yeni Şafak*.

8 Şen Ş. “DEAŞ’ın Arşivi Açıldı.”

9 Bozarslan M. (2015). “Kim Bu Dokumacılar?” *VOA Türkçe*.

10 <https://www.dw.com/tr/i%C5%9Fi%CC%87d-y%C3%B6neticisi-mustafa-dokumac%C4%B1n%C4%B1n-e%C5%9Fi-itiraf%C3%A7%C4%B1-oldu/a-59929156>.

11 Topaloğlu A. S. B. (2022). “DEAŞ’ın Sözde Türkiye Emiri Özden’in Suriye’den Aldığı Talimatlar İddianamede” *Anadolu Ajansı*.

12 Topaloğlu, “DEAŞ’ın Sözde Türkiye Emiri Özden’in Suriye’den Aldığı Talimatlar İddianamede”

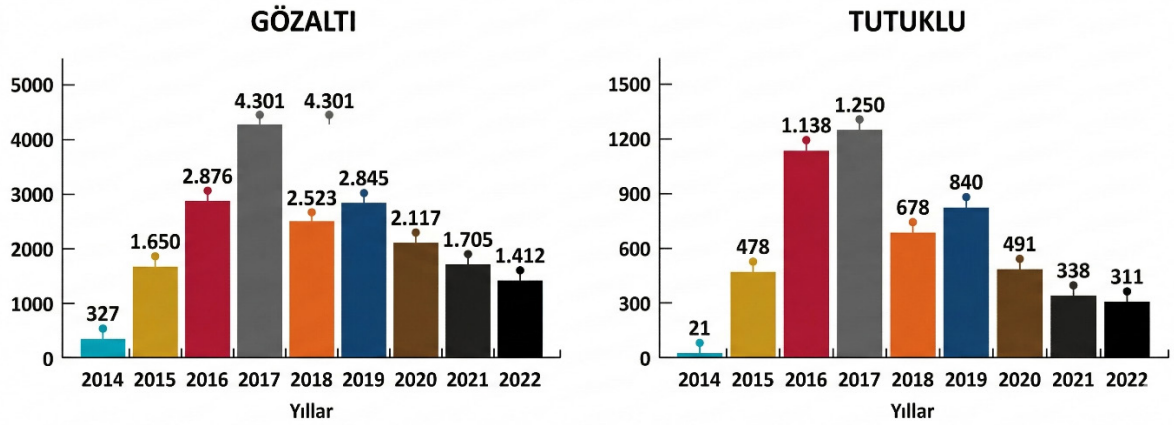
Vilayet’ten Tabura; Dağınık Hücre Yapısı

Örgüte yönelik yapılan operasyonların yoğunluk kazanması örgütün Vilayet sisteminden Tabur sistemine geçmesini zorunlu kılan en önemli faktördür. Elbette bu sistem değişikliği örgütün Türkiye açısından oluşturduğu tehdidi azaltan bir faktör olarak değerlendirilmemelidir.

3 Ocak 2024 tarihinde Türkiye’de kilise ve sinagoglara saldırı hazırlığındayken Millî İstihbarat Teşkilâtı ve emniyet ekiplerince düzenlenen operasyonla çökertilen DEAŞ hücresi hakkındaki bilgilerin gözden kaçmaması önemlidir. Bu dönemde İstanbul, Ankara, Balıkesir, Bolu, Düzce, Kırşehir, Konya, Sakarya ve Samsun’da eş zamanlı yapılan operasyonlarla Irak, Suriye ve Fas uyruklu 32 şüpheli yakalanmıştır. Operasyonlar sonucunda aralarında hücrenin kilit isimleri oldukları düşünülen “Abu Yakın El- Iraki” kod adlı Michel El-Suveyhi, “Ebu Leys” kod adlı Muhammed Hilaf İbrahim İbrahim ve “Abdullah El Cumeyli” kod adlı İyheb El-Ani’nin de bulunduğu 26 şüpheli tutuklanmıştır.¹³ Söz konusu hücre üyeleri ile diğer DEAŞ üyelerinin, Selman-i Farisi Taburu adıyla Türkiye’de faaliyet gösterdiği tespit edilmiştir. Ayrıca Türkiye’deki kilise ve sinagoglara saldırı hazırlığında olan DEAŞ şüphelilerinin keşif ve gözetleme görüntüleri de ortaya çıkan bilgiler arasındadır. Bu durum göstermektedir ki DEAŞ 2017 yılında Suriye’de toprak kaybettikten sonra ilk olarak kendi içinde Vilayet yapısında değişime gitmiş, daha sonra 15 Haziran 2021 tarihinde Kasım Güler’in yakalanmasıyla Türkiye içinde eleman temininde sıkıntı yaşayınca Türkiye içinde değişime gitmek zorunda kalmıştır. Türkiye içerisinde örgüte yönelik gerçekleştirilen yoğun operasyonlar nedeniyle örgüt 2022 yılından itibaren Türkiye yapılanmasını Tabur seviyesine indirmiştir. 2024 yılında yakalanan Selman-i Farisi Taburu da bu değişimin bir kanıtı olarak kabul edilmelidir.¹⁴

Türkiye 2017’den sonra DEAŞ’a karşı ülke genelinde ciddi bir baskı uygulamış ve bunun sonucunda DEAŞ terör örgütüne yönelik olarak 2014-2022 (01.11.2022 tarihi itibarıyla) yılları arasında gerçekleştirilen operasyonlar neticesinde 8.550 Türk, 11.206 yabancı uyruklu olmak üzere toplam 19.756 şahıs gözaltına alınmış; 2.473’ü Türk, 3.072’si yabancı olmak üzere toplam 5.545 şahıs tutuklanmıştır.¹⁵

Tablo 1. Türkiye’de 2014-2022 yıllarında gözaltına alınan ve tutuklanan DEAŞ sayısı

Burada belki ortaya konması gereken bir diğer sorun da Türkiye’de yakalanan çok sayıda Orta Asya kökenli Tacik militanların DEAŞ Horasan’la bir bağının olup olmadığıdır. Bu soruya verilmesi gereken cevap özellikle 2023 yılı itibarıyla başlatılmalıdır, çünkü Türkiye’de DEAŞ Horasan’a yönelik operasyonlar bu tarihte başlamıştır. Bu operasyonlardan ilki 7 Ocak 2023 tarihinde Anadolu Ajansında yer alan Abu Maymuna kod

13 Bal Y.S. (2023). “Türkiye’deki Sinagog ve Kiliseler ile Irak Büyükelçiliğine Saldırı Hazırlığındaki 32 Şüpheli Yakalandı,” Anadolu Ajansı.

14 Hürriyet, “DEAŞ’ın yılbaşı terör hücresi çökertildi,” 2024.

15 Terörle Mücadele Daire Başkanlığı, DEAŞ, Ankara: Terörle Mücadele Daire Başkanlığı Yayınları, 2012, s. 231.

isimli yabancı uyruklu K.Z.I’nin tutuklanmasıdır. Habere göre K.Z.I, Afganistan yapılanmasıyla bağlantılı, ev yapımı patlayıcılar uzmanı ve bu alanda eğitim veren bir militandır.¹⁶ İkinci örnek ise Şubat 2023 tarihinde tutuklanan Abdulmusair Gulboev’dir. Gulboev’in basına düşen ifadesine göre kendisi “DEAŞ Horasan yapılanmasına Türkiye üzerinden eleman temin etmekle” görevlidir.¹⁷ Abdulmusair Gulboev’in DEAŞ’ın sözde Horasan Vilayeti ve sözde Mâverâünnehir/Transoxiana Vilayeti’nin Türkiye’deki sorumlusu olduğu belirtilmiştir. Ancak Gulboev incelendiğinde bu kişinin Türkiye içerisinde bir eylem planı yapmaktan ziyade Horasan bölgesine kontrollü bir şekilde militan taşımakla ilgilendiği değerlendirilmektedir.

Bu bölümde değinilmesi gereken son husus ise DEAŞ Horasan’ın 2023 yılından itibaren yayın organı olan *Voice of Khurasan* adlı süreli e-dergisidir. Bu derginin özellikle beşinci sayısından itibaren Türkiye ve Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan dolaylı ya da doğrudan hedef gösterilmiştir¹⁸. Derginin hedef gösterdiği ülkelerde eylem yapılması yönünde çağrılar yaptığı da göz önüne alındığında 28 Ocak 2024 tarihinde İstanbul Sarıyer’deki Santa Maria Kilisesi’nde yapılan eylem, bize Türkiye’de Horasan Vilayetine bağlı bir hücrenin eylem yapma kapasitesini yeniden göstermiştir. Her ne kadar eylemde silah temini konusunda ciddi acemilikler bulunsa da DEAŞ’e yönelik operasyonlara rağmen lojistik ve geniş ağı Türkiye’de canlı kalabildiği ve eylem yapma potansiyeli olduğu görülmüştür. Fakat bu tarihten itibaren Türkiye’de DEAŞ Horasan’ın eylem gücüne ilişkin herhangi bir emareyle karşılaşılmamış, tam aksine örgütün farklı varyasyonlarda varlık göstermeye başladığı görülmüştür.

“Cihatçı/devrimci dayanışma” söylemi de bu zemin üzerinde fraksiyon farklılıklarını önemsizleştirerek ortak düşman etrafında eylemi meşrulaştıran bir üst çerçeve inşa etme gayretinin sembolik göstergesidir. Bu üst çerçeve en hızlı biçimde dijital ağ ekosisteminde üretilmekte, çoğaltılmakta ve taklit eşliğini aşağıya çekmektedir. Bu nedenle güncel durum, örgütsel hiyerarşinin zayıfladığı bir dönemde dahi düşük maliyetli ve yüksek görünürlüklü yalnız aktör eylemlerinin artmasını mümkün kılmaktadır. Bu dönüşümde belirleyici olan, örgüt kapasitesinin zayıflamasına rağmen eylemin medya mantığı içinde yeniden tasarlanmasıdır. Şiddet, sahada bir operasyon olmaktan ziyade dijital dolaşıma uygun bir iletişim biçimi olarak kurgulanmaktadır. El Kaide’nin süreli yayını olarak bir süre çıkmış olan Inspire’da önerilen kafa kamerası ve canlı yayın pratikleri, eylemin sadece sonuç üretmek için değil, görünürlük üretmek için de planlandığını göstermektedir. Bu noktada “medyatikleştirme” yaklaşımı, şiddetin gündem kurma ve sembolik etki üretme kapasitesinin giderek medya formatlarına bağımlı hale geldiğini ortaya koymaktadır. Dijital ekosistem ise bu dönüşümü hızlandırmaktadır. İçerik üretimi, tercüme edilmesi, kesilip yeniden paketlenmesi ve farklı platformlara taşınması üzerinden bir tür ağ içi iş bölümü oluşmaktadır. Böylece merkezi komuta yerine mikro kolaylaştırıcılar, kısa içerikler ve tekrarlı çağrılar üzerinden uzaktan radikalleşme beslenmektedir.

DEAŞ’ın artık merkezden emir verip büyük saldırılar organize etmekten çok yerelde küçük grupların/ağların oluşmasını ve tek tek kişilerin dijital olarak radikalleşmesini destekleyen bir çizgiye yöneldiği düşünülebilir. Bunun için de yaşı küçük gençler ve kadınlar daha önce çıkmaktadır.

Ağ Modeli: Merkezless Eylem

DEAŞ’ın alan hakimiyetini kaybetmesi, eleman teminindeki yaşadığı sıkıntılar, cihatçı hareketlerin bölgesel egemenlik yarışına dahil olması (Taliban, Heyet Tahrir el-Şam ve Afrika’daki örnekler) ve Gazze’de İsrail’in vahşeti gibi birçok neden, DEAŞ’ın eylem stratejisini değiştirmesine neden olan faktörler olarak değerlendirilmektedir. Batı’da ve Türkiye’de karşılaşılan son dönem eylemlerinin çoğunun doğrudan DEAŞ hücreleri tarafından organize edilmediği bilinmektedir. Örgütün geçmişinde görülen örgütlü, planlı, hiyerarşik düzende kontrol edilen eylemler, yerini daha bireysel eylemlere bırakmıştır. DEAŞ’ın artık güçlü, geniş ağlara sahip olmadığı değerlendirilmektedir. Örgütün organizasyon modelinde görülen bu güçsüzlüğün militanları

16 Gökmen E. (2024). “İstanbul’da Terör Örgütü DEAŞ Operasyonunda Bombalı Eylem Hazırlığındaki 2 Şüpheli Yakalandı,” Anadolu Ajansı.

17 Şen Ş. (2023). “DEAŞ’ın Katliam Planı,” Yeni Şafak.

18 Voice of Khorasan, no. 5, s. 6; Voice of Khorasan, no. 15, ss. 13-18; Voice of Khorasan, no. 18, ss. 3-8 ; Voice of Khorasan, no. 22, ss. 4-10.

bireysel saldırılara ya da yerel ağları güçlendirme çalışmalarına ittikleri görülmektedir. Bu duruma literatürde yalnız aktör eylemi dense de DEAŞ özelinde merkezî Cihat demek mümkündür.

Bölge temelli bir halifelik kurma hedeflerinden vazgeçmek zorunda kalan örgüt, hayatta kalma şansını ve bölgesel yapılarının dayanıklılığını artırmak amacıyla kademeli olarak daha az hiyerarşik bir yapıya ve daha merkezi olmayan ağ modeline geçmiştir. Bu örgütsel model değişikliği özellikle lideri ya da lider kadrosu etkisiz hale getirilen örgütlerin eylem kapasitelerini korumak ve örgütün devamlılığını sürdürebilmek adına benimsedikleri yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu değişimin en net örnekleri 11 Eylül saldırıları sonrası el-Kaide modelidir.¹⁹ Batılı akademisyenlerin ihmal ettiği en önemli konu, radikalleşmeyi ve Cihatçı eylemleri yalnızca DEAŞ perspektifinden okumaları ve her saldırıyı DEAŞ ile çerçevelemeleridir. Oysa uzun zamandır yalnız aktör eylemleri ve eylem çağırısı el-Kaide tarafından da sıklıkla dile getirilmekte ve bu tarz saldırılar yüceltilmekte ve desteklenmektedir. Çağrılar sonucu gerçekleşen saldırılar ne DEAŞ, ne de el-Kaide tarafından doğrudan üstlenilmemiştir. Fakat her iki örgüt de son zamanlarda birbirine çok benzer biçimde, özellikle de Gazze’deki soykırımdan sonra, Yahudilere ve Batı’ya karşı eylemlerde dayanışma göstermektedir. Son yıllarda DEAŞ’ın süreli yayını en-Nebe ile el-Kaide’nin Inspire ve Sada al-Thughur adlı yayınlarındaki dil ve eylem çağrıları birbirine çok yaklaşmıştır. Bu benzerlik, Yahudiler ve Batılı Haçlılar olarak tanımlanan ortak düşmana karşı yapılan ortak eylem çağrıları şeklinde okunabilir. Hatta bu benzerliği 11 Eylül sonrası el-Kaide’nin ilk haline geri dönüş diye okumak da mümkündür. Inspire Dergisi, 11 Eylül sonrası yer altına inen ve uzun süre ortada gözükmeyen el-Kaide merkezi komutanlığından haber alamayan cihatçılar için Ebu Mesub el Suri’nin “Yalnız Mücahit” doktrinini öne çıkartan yayınlar yapmıştır. Dergi 2. sayısından itibaren her sayıda bu konuyu ele alarak Yalnız Mücahitleri merkezi bir “organizasyon” (tanzim) hiyerarşisine bağlı olmadan eylem yapmaya çağırmıştır. Bu strateji, büyük ve merkezi örgütlerin (hiyerarşik yapıların) 11 Eylül sonrası dönemde güvenlik güçleri tarafından kolayca hedef alınıp yok edilmeleri nedeniyle bir zorunluluk olarak ortaya çıkmıştır. DEAŞ, merkezi Halifelîği kaybettikten sonra aslında el-Kaide’nin 11 Eylül sonrası stratejisini benimsemiştir.

Bu açıdan Sydney Bondi saldırısı örneği ile Yalova saldırısı ve en Nebe’nin eylemi üstlenmeden sahiplenilen dili, bugünkü dalganın sadece operasyonel bir adaptasyon değil, aynı zamanda teopolitik bir yeniden çerçeveleme olduğunu işaret etmektedir.

Bu bağlamda, aslında hem el-Kaide, hem de DEAŞ son zamanlarda doğrudan eylem planlayamasalar da Yahudilere ve Haçlı olarak kabul ettikleri Batılı ortak düşmanlarına karşı eylem çağrısında bulunarak, aslında devrimci (cihatçı) dayanışma göstermektedirler. Bu bir tür “baskıcı devletlerin dayanışmasına” karşı “ezilenlerin dayanışması” gibi, batıya karşı cihatçıların dayanışması olarak kabul edilebilir. Buradaki en temel sorun devrimci (cihatçı) dayanışmanın çatışmanın doğasını nasıl etkileyeceğidir. Bu sorunun cevabının öncelikle çatışmanın coğrafi alanının genişlemesine yol açacağı, ikinci olarak da düşman tanımının ve hedeflerin küreselleşmesini sağlayacağı düşünülmektedir. Böylece örgütlerin eylem repertuarı genişlerken küresel cihatçı eylemler bireysel ve serseri radikalleşme dalgası olarak yayılacaktır.

Bireysel Genç Radikalleşmesi

Londra’da Güvenlik Çalışmaları Profesörü olan Peter Neumann 25 Temmuz 2024 tarihinde basına düşen bir açıklamasında DEAŞ bağlantılı 27 saldırı ve engellenen planları incelediğinde 58 şüpheliden 38’inin 13 ile 19 yaşları arasında genç bireyler olduğunu söylemiştir.²⁰ Örneğin Singapur’da iki camiye terör saldırısı planlamak suçundan 16 yaşındaki bir gencin tutuklanması²¹; Las Vegas’ta internet üzerinden tehditlerde bulunduğu gerekçesiyle 16 yaşındaki bir gencin tutuklanması²²; Avustralya’da 17 yaşındaki bir gencin şiddet

19 Kilberg J. (2012) “A Basic Model Explaining Terrorist Group Organizational Structure,” *Studies in Conflict & Terrorism* 35, no. 11: 815.

20 Walsh N.P., Karadshah J. ve diğerleri. (2024). “ISIS-K’s Online Recruitment Poses Security Threat to West Ahead of Olympic Games,” CNN.

21 Zhang L. M. (2021). “16-Year-Old Detained Under ISA for Planning Terrorist Attacks at Two Mosques in Singapore,” *The Straits Times*.

22 KTNV Staff (2023) “Police Seize ISIS Propaganda from Home of Teen Arrested for Terroristic Threats,” KTNV Las Vegas.

içeren aşırılıkçı bir ideolojiye bağlı olmak ve aşırılıkçı video içerikleri paylaşmaktan tutuklanması²³; İsviçre Zürih’te Ortodoks Yahudi bir adamın bıçaklanması olayında şüpheli olan 15 yaşındaki gencin DEAŞ videosu çektiği için tutuklanması²⁴ bizlere bu konuda dünyada genel bir trendin olduğunu göstermektedir. Fakat Neumann bu artışı DEAŞ Horasan’ın yoğunlaşan propaganda etkisine ve Olimpiyat oyunlarına bağlamıştır. Oysa Neumann’ın incelediği 27 komplo veya saldırıdan yalnızca ikisinde Olimpiyat Oyunlarını hedef alan gençler yer almaktaydı. İkinci olarak da ele alınan daha uzun süreli örneklerin birçoğu Neumann iddia ettiği gibi ISKP ile doğrudan ilişkili değildi.

Ekonomi ve Barış Enstitüsü tarafından hazırlanan 2025 tarihli “Yalnız Kurt ve Gençlik Terörizmi” raporuna göre İngiltere’de terör şüphelilerinin beşte biri (1/5) 18 yaşın altındaki çocuklardır. Avrupa genelinde 2024 yılında DEAŞ bağlantılı olarak tutuklananların yaklaşık üçte ikisini gençler oluşturmıştır. Avusturya’da yetkililer, Viyana’daki bir konser alanını hedef alan terör planını 17-19 yaşlarındaki iki şüpheliyi tutuklayarak engellemişlerdir. Fransa’da ise 18 yaşındaki bir kişi, Olimpiyatlar sırasında saldırı düzenlemek amacıyla komplo kurmakla suçlanmıştır. Avustralya’da da Süryani Piskopos Mar Mari Emmanuel’i bıçaklamakla suçlanan 16 yaşındaki gençle aynı ideolojiye bağlı, saldırı planladığı öne sürülen gençlerden oluşan bir ağ ortaya çıkarılmıştır.²⁵

Avustralya’da gençlerin radikalleşme yaşının giderek düşmesi, güvenlik söylemlerinde ve terörle mücadele politikalarında önemli bir endişe kaynağı haline gelmiştir. Kristy Campion ve Emma Colvin tarafından yapılan araştırma, gençlerin aşırı sağcı veya şiddet yanlısı selefi cihatçı gruplara katılım süreçlerini incelerken, bu durumu salt ideolojik bir taraftan değil, karşılanmamış psikososyal ihtiyaçlar bağlamında ele almaktadır. Aşırıcılığın bir diğer önemli boyutu, bu gençlerin yaşamlarında şiddetin istisnai bir durumdan ziyade norm haline gelmiş olmasıdır. Vakaların %76’sında gençlerin daha önceden işlenmiş suç kayıtları (zorbalık, saldırı, kundaklama vb.) bulunmaktadır.²⁶ Aile içi şiddet veya suç dolu ortamlarda büyüyen gençler için şiddet, olağan bir çatışma çözme yöntemi halini aldığından, terör örgütlerinin veya aşırı uçların şiddet eylemlerini meşru görmeleri onlar için büyük bir radikal geçiş olmamaktadır. Bununla birlikte gençlerin radikalleşme sürecinde ideolojinin teorik detaylarından çok, o ideolojinin sunduğu topluluk ve gruba dâhil olma hissi ön plandadır. İdeolojiler, gençlerin çevrelerinde yaşadıkları stres, tatminsizlik ve kişisel zorluklar için basit açıklamalar sunarak sorunların kaynağını bir “dış gruba” atfeder. Dünyayı “biz ve onlar” (örneğin inananlar ve kâfirler) olarak ikiye bölen bu anlatı, dış grubun şeytanlaştırılmasını sağlayarak onlara karşı şiddet kullanılmasını meşrulaştırır. Aynı zamanda bu aidiyet, bireylerin içinde bulundukları kötü durumlar için kendi kişisel sorumluluklarını almaktan kurtulmalarını sağlayıp suçu tamamen hedeflenen düşmana yüklemelerine olanak tanır.²⁷

IEP raporunda da belirtildiği üzere, söz konusu artış doğrudan DEAŞ Horasan’ın örgütsel faaliyetlerinden ziyade büyük ölçüde medya propagandasının etkisiyle ilişkilendirilmektedir. Bu durumun, radikalleşme süreçlerinin dijitalleşmesi bağlamında değerlendirilmesi daha isabetli görünmektedir. Nitekim 2002 yılında bir bireyin radikal içeriklerle ilk teması ile saldırı gerçekleştirmesi arasında ortalama 16 aylık bir süre bulunurken, günümüzde bu sürenin yalnızca birkaç haftaya kadar kısaldığı görülmektedir.²⁸

2024 yılı ekim ayında İstanbul Kayaşehir’de bir AVM’de bıçaklı saldırı gerçekleştiren 17 yaşındaki M.G. ve İzmir’de karakola saldıran 16 yaşındaki E.B. Türkiye’de gördüğümüz en küçük eylemci profillerini oluşturmaktadırlar. Türkiye’de görülen bu örneklerle Batı dünyasındakilerle oldukça benzerlik taşımaktadır.

23 Australian Federal Police. (2025). “Canberra Teenager Charged with Terrorism and Firearms Offences,” AFP Media Release.

24 Keaten J. (2024). “Teen Suspect in Stabbing of Jewish Man in Zurich Expressed Solidarity with Islamic State Group,” Associated Press News.

25 Institute for Economics & Peace. (2025). Lone Wolf and Youth Terrorism Sydney: Institute for Economics & Peace. s.5

26 Campion, K., & Colvin, E. (2025). Community, More than Conviction: Understanding Radicalisation Factors for Young People in Australia. Studies in Conflict & Terrorism. DOI: 10.1080/1057610X.2025.2478957.

27 Campion & Colvin, 2025.

28 Institute for Economics & Peace, 2025

İzmir saldırganı E.B. hakkında ailesinin verdiği ifadeler de bu durumu destekler niteliktedir. Ailenin beyanına göre saldırganın son dönemde çeşitli internet sitelerine girdiği, bu süreçte söylem ve davranışlarında belirgin bir değişim yaşandığı ifade edilmektedir. Aile üyeleri, saldırganın son günlerde kendilerine “sizler kafirsiniz” şeklinde ifadeler kullandığını, dini pratiklerini yoğunlaştırdığını ve daha önceki kişilik özellikleriyle uyumsuz davranışlar sergilediğini belirtmiştir. Ayrıca saldırganın telefonunun incelenmesi hâlinde kimlerle irtibat kurduğunun ortaya çıkabileceği yönünde bir değerlendirmede bulunmuşlardır. Bu ifadeler, radikalleşme sürecinde çevrim içi içeriklere maruz kalmanın ve dijital ağların etkisinin dikkate alınması gerektiğine işaret etmektedir.²⁹ İzmir vakasına ilişkin hazırlanan iddianamede, eylemcinin **1muwahid99** adlı bir sosyal medya hesabı açtığı ve saldırıdan hemen önce bu hesap üzerinden “birazdan istişhad yapacağım ve şehid olacağım inşallah” şeklinde bir paylaşım yaptığı belirtilmektedir. İddianamede yer alan bilgiler, saldırganın radikalleşme sürecinin ani bir gelişme olmadığını, aksine uzun süredir devam eden bir dönüşümün sonucu olduğunu göstermektedir. Nitekim çevresindeki arkadaşlarının ifadelerine göre E.B.’nin zamanla “DEAŞ’çı” olarak tanıtıldığı, DEAŞ’a ait video, neşid ve çeşitli yazılı-görsel propaganda materyalleriyle yoğun biçimde ilgilendiği anlaşılmaktadır. Ayrıca arkadaşlarının ifadelerinde E.B.’nin dönemin siyasi liderlerini, yargı mensuplarını ve güvenlik güçlerini “kafir” olarak nitelendirdiği ve bu söylemi sık sık dile getirdiği ifade edilmektedir. İddianame aynı zamanda eylemcinin Türkiye’deki bazı Selefi ağları ve vaizleri takip ettiğini ve onların vaazlarını düzenli olarak dinlediğini ortaya koymaktadır. Bu bulgular, gençlerin radikalleşmesinin yalnızca bireysel bir izolasyon süreciyle açıklanamayacağını; aksine belirli ideolojik çevreler, dijital içerikler ve sosyal ağlar aracılığıyla gerçekleşen daha geniş bir radikal çevreye eklemlenme sürecini de içerdiğini göstermektedir.³⁰

Bireylerin çevrimiçi etkileşimler ve çeşitli internet içeriklerine maruz kalmaları sonucunda şiddeti meşru bir yöntem olarak görmeye başlamaları “çevrimiçi radikalleşme” olarak adlandırılmaktadır. Bu süreç genellikle bireyin internet ortamında aşırı görüşlerle karşılaşmasıyla başlamakta, ardından bu fikirlerin çevrim içi ağlar ve **“yankı odaları”** içinde pekişmesiyle devam etmekte ve nihayetinde şiddetin bir çözüm yöntemi olarak kabul edilmesine kadar ilerleyebilmektedir. “Yankı Odası” kavramı, bireylerin kendilerine benzer görüşlere sahip kişilerle sürekli etkileşim içinde olmalarının radikal inançların güçlenmesine ve şiddet eylemlerinin meşrulaştırılmasına nasıl katkı sağladığını açıklamak için kullanılmaktadır. Bununla birlikte, internetin tek başına radikalleşmeyi belirleyen bir faktör olduğu sonucuna varmak doğru değildir. Bu nedenle, gençlerin radikalleşme süreçlerini daha iyi açıklayabilmek amacıyla IEP raporunda yer alan “küvet modeli”nin güncellenmesi ve yeniden ele alınması gerektiği düşünülmektedir.

Bu model, radikalleşmeye yol açan motivasyonların zaman içinde birikmesini, suyla dolan bir küvet metaforuyla açıklar. Küvete akan üç ayrı musluk, motivasyonun farklı kaynaklarını temsil eder: ideolojik, psikolojik ve kişisel. Bu muslukların farklı hızlarda akması, söz konusu etkenlerin birey üzerinde farklı yoğunluklarda ve farklı zaman dilimlerinde etkili olabileceğini simgeler. Küvetteki su seviyesi kapasiteyi aşıp taşıdığı anda ise bu durum, bireyin saldırı gerçekleştirmeye karar verdiği kritik eşik anını ifade eder. Tetikleyiciler ve eşikler, modelin temel bileşenleri arasında yer alır ve bireyleri eyleme yaklaştıran dinamikleri açıklamaya yardımcı olur. Travmatik kişisel deneyimler, ruh sağlığı sorunları, propaganda içeriklerine maruz kalma veya diğer saldırganları taklit etme arzusu gibi tetikleyiciler, küvetin daha hızlı dolmasına yol açan katalizörler gibi işlev görür. Buna karşılık eşik, bireyin bu motivasyonları ve yoğun duyguları kontrol edebilme, dizginleyebilme ve eyleme dönüşmeden yönetebilme kapasitesini temsil eder. Bununla birlikte model, bireyin bu eşiği çoğu zaman çevresinden ve sosyal ağlardan yalıtılmış biçimde aştığını varsayar. Oysa bireyler radikalleşme süreçlerinde nadiren tamamen izole bir konumdadır. Nitekim “yalnız aktör” olarak tanımlanan saldırganların dahi çoğu durumda çeşitli ideolojik çevreler, dijital ağlar veya sosyal ilişkilerle bağlantı içinde olduğu görülmektedir.

İnternetin ve dijital teknolojilerin radikalleşme üzerindeki etkisi değerlendirilirken, bu etkiyi internet üzerinden bulaşan bir “virüs” ve teknolojiyi de bu virüsün taşıyıcısı olan bir ‘vektör’ olarak görmek gibi indirgemeci bir

29 NTV. (2025). “İzmir Karakol Saldırısı Hakkında En Son Ne Biliyoruz?,” NTV,

30 T.C İzmir Cumhuriyet Başsavcılığı, Terör ve Örgütlü Suçlar Soruşturma Bürosu, 2026/1a3 No’lu İddianame

yaklaşım ortaya çıkabilmektedir. Bu yaklaşım, bireyi pasif bir alıcı olarak kabul eden ve iletişimin doğrudan etkili olduğu varsayımına dayanan “Hipodermik Şırınga Modeli”ne (teknolojik determinizm) yaslanma eğilimi taşımaktadır. Oysa internet ya da propaganda tek başına radikalleşmenin doğrudan bir nedeni değildir.³¹ Aksine internet, bireylerin kimliklerini inşa ettikleri, anlam ürettikleri ve sosyal ilişkilerini sürdürdükleri ilişkisel bir çevre veya bağlam olarak değerlendirilmelidir. Bu nedenle internetin radikalleşme üzerindeki etkisini doğru biçimde anlayabilmek için çevrimiçi ve çevrimdışı dünyaları keskin biçimde birbirinden ayıran “dijital düalizm” yaklaşımının ötesine geçmek gerekmektedir.

Luciano Floridi’nin “Onlife” kavramına göre, akıllı telefonlar ve sürekli bağlantı imkânı sayesinde bireyler artık internete ‘girip çıkan’ varlıklar değildir; aksine sürekli bir “enfosfer” içinde yaşamaktadırlar. Bu nedenle “çevrimiçi radikalleşme” ifadesi kavramsal açıdan sınırlı kalmaktadır. **Radikalleşme, sanal ve fiziksel alanlar arasında keskin bir ayırım bulunmayan, tek bir sosyalleşme süreci içinde gelişmektedir.**³² İnternet ortamında gerçekleşen radikal bir etkileşim ya da eylem, çoğu zaman fiziksel dünyada somut sonuçlar doğuran gerçek yaşam deneyimleriyle iç içe geçmektedir. İnternetin, fiziksel olarak izole bireylerin radikalleşmesini kolaylaştırdığı yönündeki görüşler zaman zaman yalnız aktör kavramının aşırı vurgulanmasına yol açmıştır. Ancak ilişkisel sosyoloji perspektifi mutlak yalnızlığın pratikte mümkün olmadığını göstermektedir. Birey fiziksel olarak tek başına olsa bile, internet aracılığıyla kendisini küresel bir cihat hareketinin veya beyaz üstünlükçü bir grubun “hayali cemaati”nin parçası olarak konumlandırabilmektedir. Bu bağlamda radikal bireyler, gerçekleştirdikleri eylemleri çoğu zaman bu sanal ağlara yönelik bir sadakat ve aidiyet gösterisi olarak görmekte ve eylemlerinin çevrim içi topluluklar tarafından takdir edileceğini varsaymaktadır. Radikalleşme süreci bu nedenle internette tek başına gerçekleşen pasif bir ‘propaganda tüketimi’ olarak değerlendirilemez. Bireyler dijital platformlarda karşılaştıkları şiddet içeriklerini bazen arkadaş gruplarıyla fiziksel ortamlarda birlikte izlemekte, bu içerikler etrafında ortak deneyimler ve kolektif heyecan üretmektedirler. Aynı zamanda radikalleşen bireyler yalnızca pasif içerik tüketicileri değildir; kendi şiddet eylemlerini, kullandıkları silahları veya yazdıkları manifestoları dijital ağlar üzerinden dolaşıma sokarak propaganda ekosisteminin aktif üreticileri hâline de gelebilmektedirler.

Birey bir inanç sistemini ya da anlatıyı benimsediğinde, çoğu zaman bu anlatının taşıyıcısı olan topluluğu ve ağı da dolaylı biçimde benimsemiş olur. Psikolojik açıdan bir inancın “gerçek” olarak kabul edilebilmesi için başkaları tarafından doğrulanması, yani sosyal validasyon sürecinden geçmesi gerekir. Benzer şekilde bir topluluğun ya da ağın sürekliliğini sağlayabilmesi için de üyelerini bir arada tutan ortak bir anlatıya ihtiyaç vardır. Bu nedenle radikalleşme sürecinde birey yalnızca soyut bir fikri benimsemez; aynı zamanda o fikri savunan topluluğun parçası hâline gelir. Başka bir ifadeyle birey, inanç ve topluluk boyutlarını birlikte içeren bir “sosyo-ideolojik paket”i benimser.³³ Bu bağlamda Selefilik, eyleme anlam kazandıran en önemli kültürel ve ideolojik bağlamlardan biri olarak öne çıkmaktadır. DEAŞ ideolojisinin etkisi de büyük ölçüde bu ideolojiyi taşıyan “sosyal ve sanal cemaatler” aracılığıyla yayılmaktadır. Selefilik klasik anlamda yalnızca bir ideoloji olarak değil, aynı zamanda güçlü bir topluluk ve ağ yapısı içinde var olan bir sosyo-ideoloji olarak değerlendirilmelidir. Zira Selefî düşünce çoğunlukla bireysel düzeyde değil, cemaat ve ağ ilişkileri içinde üretilmekte ve aktarılmaktadır. Bu yaklaşımın en belirgin özelliklerinden biri de bireysel kimlikten ziyade ümmet ve cemaat fikrinin merkeze alınmasıdır. Bu nedenle Selefî ağlar, sosyal ve sanal topluluklar, cemaat evleri, ortak işyeri ağları ve medreseler gibi yapılar radikal ideolojik çevrelerin örgütlenmesinde önemli rol oynamaktadır. Türkiye’de Selefî ağların yapılanmasında yayınevleri de yalnızca kitap basan ticari işletmeler olmanın ötesinde, hareketin kurumsal çekirdeğini, eğitim merkezini ve finansal kaynaklarını bir araya getiren temel yapılardan biri olarak işlev görmektedir.

31 Archetti, C. (2015). Terrorism, communication and new media: Explaining radicalization in the digital age. *Perspectives on Terrorism*, 9(1), 49-59. <https://www.jstor.org/stable/26297326>.

32 Floridi, L. (Ed.). (2015). *The Onlife Manifesto: Being Human in a Hyperconnected Era*. London: SpringerOpen

33 Campion, K., & Colvin, E. (2025).

Gaziantep, İstanbul ve Bursa illerinde toplam 5 dernek üzerinde yapılan saha çalışmaları bulgularımız oldukça önemli bir selefi habitusun oluşmuş olduğunu göstermektedir.

Selefilğin oluşturduğu yaşamsal alan, yalnızca birbirinden kopuk dernek binalarıyla sınırlı kalmayan, **kendi kendini besleyebilen fiziki ve sosyal bir “habitat” (yaşam alanı)** olarak tarif edilmektedir. Bu alanın temel özellikleri şunlardır:

- **İçe Kapanık Bir Getto ve Korunaklı Çevre:** Selefiler, derneklerini mahalle içlerine konumlandırmış ve bulundukları mahalleleri adeta **kendilerine ait bir gettoya çevirerek** yabancılara kapalı, oldukça güvenli ve korunaklı bir çevre yaratmışlardır.
- **Esnaf ve Mahallelinin Fiili Koruması:** Bu habitatın en dikkat çekici yanı, civardaki esnaf ve halkın da aynı ideolojik eğilimlere sahip olmasıdır. Mahalledeki bakkal ve işletmeler sıklıkla “tevhid” gibi vurgulu isimler almaktadır. Çevredeki kişiler ve esnaflar (örneğin bir tüpçü veya camcı), bir nevi “gözcü” ya da “haberci” gibi hareket ederek bölgeye gelen yabancıları sorgulamakta, yapıyı denetlemekte ve derneği koruma görevi üstlenmektedir.
- **Aile Odaklılık ve Gizli Eğitim Merkezleri:** Bu yaşamsal alana katılım salt bireysel olmaktan çıkıp bir **aile ortamına** dönüşmüştür. Esnaf ve mahalleli, çocuklarını resmi yerler yerine dışarıdan depo gibi görünen (camları beyaza boyanmış, tabelasız) gizli mescitlere din eğitimi almaları için göndermektedir. Dernek ve mescitlerde kız ile erkek çocuklar için ayrı çalışma sistemleri kurulmuştur.
- **Katmanlı Gizlenme ve “Ön Cephe” Faaliyeti:** Selefi gruplar, bu yaşamsal alanı güvenlik güçlerinden ve dışarıdan gelebilecek müdahalelerden korumak için **katmanlar (halkalar) halinde hibritleşmiş bir yapı** inşa etmişlerdir. Asıl radikal “çekirdek” grubu gizlemek amacıyla; dışarıdan bakıldığında insani yardım yapan, ılımlı görünen sivil toplum kuruluşlarını ve kitabevlerini bir “ön cephe” (vitrin) olarak kullanmaktadırlar.
- **Yerel Dinî Yapılara Nüfuz:** İdeolojinin sadece dernekle sınırlı kalmayıp mahallenin olağan dokusuna sızdığı görülmektedir. Örneğin, bölgede görev yapan bir Diyanet cami imamının dahi Selefi düşüncelere yakın fikirler savunması ve Selefi alimleri tavsiye etmesi, bu alanın ne kadar kapsayıcı olduğunu göstermektedir.
- **Radikalleşmeyi Besleyen Eko-Sistem:** Tüm bu dernekler, kitabevleri ve arkadaşlık ilişkilerinden oluşan izole eko-sistem, **radikalleşmenin ana zemini** olarak işlev görmektedir. Bireyler sanıldığından aksine daha çok internet üzerinden değil; aile bağları, evlilik ve bu korunaklı yaşam alanı içindeki sosyal çevreleri vasıtasıyla radikalleşmektedir.

Selefi hareketin Türkiye’deki örgütlenmesinde medreseler ve yayınevleri fiziksel çekirdeği oluştururken, dijital medya bu çekirdeğin etki alanını önemli ölçüde genişleten bir araç hâline gelmiştir. Dijital platformlar mekânsal sınırlamaları ortadan kaldırarak davet faaliyetlerini küresel ölçekte yaygınlaştırmakta ve geleneksel dini eğitim ağlarını bir anlamda ‘sanal medrese’ biçimine dönüştürmektedir.”

Kaynaklara göre dijital medya, Selefi davetin yayılması ve örgütlenmesinde çok boyutlu işlevler üstlenmektedir. Bu işlevler genel olarak üç temel başlık altında değerlendirilebilir.

1. “Sanal Medrese” ve Eğitim Platformu Olarak İnternet

Selefi gruplar internet sitelerini yalnızca bir iletişim aracı olarak değil, aynı zamanda sistematik bir eğitim platformu, başka bir ifadeyle bir “sanal medrese” olarak yapılandırmışlardır. Bu bağlamda ilk olarak müfredatın dijitalleşmesi dikkat çekmektedir. Derneklerde, yayınevlerinde veya ders halkalarında gerçekleştirilen akide, fıkıh ve tefsir dersleri sesli ve görüntülü biçimde kaydedilerek internet sitelerine yüklenmektedir. Böylece fiziksel olarak İstanbul veya diğer büyük şehirlerdeki ders halkalarına katılamayan bireyler, çeşitli internet siteleri aracılığıyla bu içeriklere erişebilmekte ve uzaktan eğitim alabilmektedir.

İkinci olarak dijital platformlar Selefi literatür için geniş bir erişim alanı sunmaktadır. Bazı siteler Selefi düşüncenin dijital kütüphaneleri gibi işlev görmektedir; İbn Teymiyye, İbn Kayyım ve Muhammed b. Abdülvehhab gibi isimlerin eserleri ile güncel davetçilerin risaleleri PDF formatında ücretsiz olarak sunulmaktadır. Bu durum Selefi bilginin geniş kitlelere ulaşmasını ve ideolojik içeriğin tabana yayılmasını kolaylaştırmaktadır.

2. Geleneksel Medyaya Alternatif Bir Alan Olarak Dijital Video Platformları

Selefi grupların önemli bir kısmı televizyonu müzik, kadın görüntüsü veya diğer unsurlar nedeniyle “haram” ya da “bid’at” olarak değerlendirmekte veya ana akım medyada kendilerine yer bulamamaktadır. Bu nedenle dijital video platformları alternatif bir medya alanı hâline gelmiştir.

YouTube ve benzeri platformlar, Selefi davetçilerin vaazlarını, derslerini ve soru-cevap oturumlarını geniş kitlelere ulaştırabildikleri birer “dijital televizyon kanalı” işlevi görmektedir. Bu platformlarda faaliyet gösteren bazı davetçiler özellikle genç kitlelere ulaşmak amacıyla internet argosu, mizahi içerikler ve popüler kültür referansları kullanarak yeni iletişim stratejileri geliştirmektedir. Literatürde zaman zaman “hipster Selefi” olarak adlandırılan bu yeni nesil davetçiler, gündelik sorunlar üzerinden gençlere hitap ederek dolaylı bir propaganda yürütmektedir.³⁴

Görsel içerik üretimi de bu süreçte önemli bir rol oynamaktadır. Özellikle cihadi Selefi gruplar, profesyonel biçimde hazırlanmış videolar aracılığıyla hem korku üretmekte hem de genç kitleler üzerinde çekicilik yaratmaya çalışmaktadır.

3. Sosyal Medya Üzerinden Örgütlenme ve İletişim

Facebook, Twitter ve benzeri sosyal medya platformları, coğrafi olarak dağınık halde bulunan Selefi bireyleri bir araya getiren ve “sanal cemaat” hissi oluşturan önemli araçlardır. Bu platformlar üzerinden çeşitli etkinlikler, seminerler ve yardım faaliyetleri duyurulmakta; davetçilerin farklı şehirlerde gerçekleştireceği programlar hızla geniş kitlelere ulaştırılabilmektedir. Aynı zamanda sosyal medya ve internet sitelerinde yer alan soru-cevap bölümleri, takipçilere güncel meseleler hakkında anlık dini yorumlar ve fetvalar sunulmasını sağlamaktadır. Böylece davetçi ile takipçi arasındaki hiyerarşik ilişki, dijital ortamda da devam etmektedir. Dijital platformlar aynı zamanda Selefi grupların kendi aralarındaki veya diğer İslami gruplarla yürüttükleri ideolojik polemiklerin de temel tartışma alanı hâline gelmiştir.

Radikalleşme sürecinde bireyler internet ortamındaki geniş bilgi akışı içinde kendilerine anlam ve güç vaat eden unsurları seçerek bir araya getirir. Neşidler, semboller, vaazlar veya ideolojik metinler bu parçaların başlıcalarıdır. Birey belirli bir ideolojik anlatıyı benimsediğinde, çoğu zaman bu anlatıyı paylaşılan bir topluluğun varlığını da kabul etmiş olur. Başka bir ifadeyle anlatı ve ağ birbirini karşılıklı olarak besleyen iki unsur hâline gelir. Anlatı olmadan ağın ideolojik bütünlüğü zayıflarken, ağ olmadan anlatı sosyal karşılığını kaybeder.

Bu nedenle radikalleşme sürecine giren birey yalnızca entelektüel bir fikir veya ideolojik önerme benimsemez. Aynı zamanda kendisine kimlik, anlam ve statü sunan bir sosyal kimlik paketini, yani bir sosyo-ideolojiyi kabul eder. İdeolojinin içeriği değişebilir; cihatçı ideoloji, ırkçı söylemler veya anarşist görüşler farklı bağlamlarda ortaya çıkabilir. Ancak bu ideolojilerin sağladığı aidiyet, bütünleşme ve kimlik üretme işlevi büyük ölçüde benzerlik göstermektedir.

Durumsal Eylem Teorisi’ne göre bireyin şiddeti veya terörü kabul edilebilir bir eylem olarak görmesi, kişisel hassasiyetleri ile içinde bulunduğu çevrenin etkileşimi sonucunda ortaya çıkar. Bu çevre hem çevrimdışı hem de çevrimiçi unsurları içeren geniş bir sosyal bağlamı ifade eder. Bu bağlamda bireyin iradesi çoğu zaman yalnız başına alınmış bir karar değil, sosyal etkileşimlerin ve yankı sistemlerinin şekillendirdiği radikal selefi söylemin bir yansımasıdır.

34 Stockhammer N., Clarke C. (2025). “The August 2024 Taylor Swift Vienna Concert Plot,” CTC Sentinel 18, no. 1. Combating Terrorism Center at West Point.

Radikalleşme ve şiddete yönelme süreçlerinde grup dinamikleri belirleyici bir rol oynar. Grup normları, akran baskısı ve statü arayışı birey üzerinde güçlü bir dönüştürücü etki yaratabilir. Şiddet eylemi, grup içinde prestij kazandıran bir davranış olarak algılandığında birey açısından sembolik bir zorunluluk hâline gelebilir. Bu nedenle eyleme geçiş çoğu zaman ani bir patlama şeklinde gerçekleşmez. Birçok kitle katliamcısı ve yalnız aktör teröristin eylemi, uzun süreli planlama, şiddet fantezileri geliştirme ve algılanan adaletsizlikleri biriktirme sürecinin sonucudur. Türkiye’de görülen bazı örnekler de grup dinamiklerinin önemini göstermektedir. Dijital radikalleşme süreçlerinde sanal cemaatler, bazı durumlarda aile ilişkileri ve yakın çevre ile bireyin radikal yönelimlerini güçlendiren bir rol oynayabilmektedir. Bu bağlamda belki de ele alınan vakalarda ve DEAŞ’ın son dönem propagandalarında öne çıkan ama görünmeyen aktör kadınların rolüdür.

DEAŞ’ta Kadınların Rolü

Terör örgütlerinin kadınları canlı bomba veya doğrudan eylemci olarak kullanması yeni bir olgu değildir. Nitekim PKK, ETA ve RAF gibi örgütlerin yanı sıra el Kaide ve Boko Haram gibi dini söylemleri araçsallaştıran yapılar da kadınları intihar bombacısı olarak kullanmıştır. Kadınların güvenlik kontrol noktalarından görece daha az şüphe çekerek geçebilmesi ve özellikle hamile görünümlü bir kadından daha az şüphelenilmesi, onları örgütler açısından stratejik olarak cazip kılmaktadır. Ayrıca intihar saldırıları, düşük maliyetli olmaları, sınırlı eğitim gerektirmeleri, kolay temin edilebilmeleri ve eylem sonrasında failin geride iz bırakmaması nedeniyle terör örgütleri tarafından sıklıkla tercih edilen bir yöntemdir. Bu tür eylemler aynı zamanda geniş bir psikolojik etki yaratarak toplumda korku üretme kapasitesine sahiptir. DEAŞ öncesinde de kadınların bu tür eylemlerde kullanıldığı çeşitli örnekler bulunmaktadır. Örneğin Mart 2004’te Özbekistan İslami Hareketi’nin bir kolu olan İslami Cihad Birliği tarafından devşirilen 19 yaşındaki Dilnoza Holmuradova, Taşkent’teki Chorsu Pazarı’nda gerçekleştirdiği saldırıyla çok sayıda kişinin ölümüne neden olmuştur.³⁵ Benzer şekilde Mayıs 2005’te Mısır’da bir turist otobüsünü hedef alan saldırıda, Negat Yassin ve Iman İbrahim Khamis adlı iki genç kadın El Kaide bağlantılı Abdullah Azzam Tugayları adına eylem gerçekleştirmiştir.³⁶ Bu olay, kadınların doğrudan gerçekleştirdiği erken dönem örneklerden biri olarak dikkat çekmektedir.

DEAŞ bünyesinde kadınların rolü ise başlangıçta daha karmaşık bir yapı sergilemiştir. Örgütün ilk dönem söyleminde kadınların temel rollerinin çocuk doğurmak, annelik yapmak ve örgüt içinde destekleyici faaliyetlerde bulunmak olduğu vurgulanmaktaydı. Nitekim 2015–2016 yıllarında yayımlanan *Dabiq* dergisinin bazı sayılarında ve örgüte yakın diğer yayınlarda kadınların cihadının kural olarak zorunlu olmadığı, ancak düşman saldırısı durumunda savunma amacıyla eyleme katılabilecekleri ifade edilmiştir. Bununla birlikte sahadaki uygulamalar resmi söylemden zaman zaman farklılık göstermiştir. Türkiye’de DEAŞ bağlantılı ilk kadın intihar saldırısı 6 Ocak 2015’te Sultanahmet’te Turizm Şube Müdürlüğü’ne yönelik gerçekleştirilen saldırı olmuştur. Rusya vatandaşı Diana Ramazanova tarafından düzenlenen bu saldırıda bir polis hayatını kaybetmiştir. Aynı yıl ABD’de gerçekleşen San Bernardino saldırısında Tashfeen Malik’in eşi Syed Rizwan Farook ile 14 kişiyi öldürmesi ve küçük bir çocuğu geride bırakarak eyleme katılması örgüt propagandasında övgüyle aktarılmıştır.³⁷ 2016 yılında Kenya’da planlanan ve bir kadın stajyer doktorun da dahil olduğu büyük bir saldırı girişimi güvenlik güçleri tarafından engellenmiştir. Aynı yıl Kenya’da polis karakoluna saldırı düzenleyen ve DEAŞ’e biat ettiği belirtilen üç kadın güvenlik güçleri tarafından öldürülmüştür. Örgüt bu eylemi üstlenirken kadınların “erkeklerin görevini üstlendiğini” ifade etmiş ve kadınların silahlı eylemlere katılımını resmî olarak teşvik etmese de bu tür saldırıları açık biçimde kınamamıştır. Ayrıca Endonezya’da Aralık 2016’da Dian Yulia Novi’nin planladığı intihar saldırısı girişimi de kadınların bu tür eylemlerde kullanılmasına ilişkin dikkat çeken örneklerden biri olmuştur.

35 Farhana A. (2025). “Muslim Female Fighters: An Emerging Trend,” Terrorism Monitor 3, no. 21 Jamestown Foundation

36 Keath L., (2005). “Attacks Wound 9 People in Cairo,” The Washington Post.

37 CNN. (2015). “San Bernardino Shooting”

DEAŞ’ın kadın savaşçılara yönelik yaklaşımında en önemli tarihsel kırılma noktası, Temmuz 2017’de Musul’un kaybedilmesiyle birlikte yaşanan ciddi toprak kayıplarıdır. Bu dönemde örgüt söyleminde belirgin bir değişim gözlenmiş ve kadınların rolü yeniden tanımlanmaya başlanmıştır. Örgütün *Rumiyah* dergisinin 11. sayısında yayımlanan “Allah’a Yolculuğumuz” başlıklı makalede, kadınlar yalnızca destekçi eşler olarak değil, aynı zamanda gerektiğinde doğrudan savaşabilecek aktörler olarak sunulmuştur. Bu çerçevede Uhud, Huneyn ve Yemame savaşlarına katıldığı belirtilen Ümmü Umere (Nusaybah bint Ka’b) gibi tarihsel figürler örnek gösterilerek kadınların cesaret ve fedakârlıkla mücadeleye katılması teşvik edilmiştir. Ekim 2017’de *el-Nebe* dergisinin 102. sayısında yayımlanan “Kadın Cihatçıların Hikâyeleri” başlıklı makalede ise bu söylem daha da belirginleşmiştir. Makalede Hz. Aişe ve bazı sahabe örnek gösterilerek kadınların savaş alanında bulunmasının İslam tarihinde karşılığı olduğu ileri sürülmüş ve kadınların cihat faaliyetlerine katılımı ideolojik olarak meşrulaştırılmaya çalışılmıştır.

Bu ideolojik dönüşümün ardından kadın eylemcilerin sahaya sürülmesinde belirgin bir artış gözlenmiştir. 13 Mayıs 2018’de Endonezya’nın Surabaya kentinde üç kiliseyi hedef alan saldırılarda Puji Kuswati ve eşi Dita Oepriarto’nun da aralarında bulunduğu bir aile tarafından gerçekleştirilen eylemler, kadınların ve çocukların dahil edildiği en dikkat çekici saldırılardan biri olmuştur.³⁸ Aynı gün başka bir aileye ait patlayıcıların erken infilak etmesi sonucunda benzer bir saldırı girişimi de ortaya çıkmıştır. 27 Ocak 2019 Pazar sabahı, Filipinler’in güneyindeki Sulu Eyaleti’ne bağlı Jolo adasında bulunan Our Lady of Mount Carmel Katolik Katedrali’nde eylem de karı-kocanın karıştığı ilginç bir eylemdir. Saldırıyı düzenleyenler, Rullie Rian Zeke ve Ulfah Handayani Saleh isimli Endonezyalı karı-koca bir çifttir. Ailece yapılan bu eylemin temel amacı; Endonezya, Malezya ve Filipinler’i kapsayacak bir Güneydoğu Asya hilafeti kurma hedefi yolunda Filipinli teröristlere ilham olmak ve onlara aile içi intihar saldırılarını kopyalamaları için örnek teşkil etmektir. Ailenin yukarıda bahsettiğimiz Puji ve Duti çiftinden ilham aldığı iddia edilir.³⁹ Kadın eylemcilerin aktif rol aldığı saldırılar daha sonraki yıllarda da görülmüş; örneğin 31 Ocak 2021’de Endonezya’da Zakiah Aini’nin bir polis karakoluna düzenlediği saldırı bu eğilimin devam ettiğini göstermiştir.⁴⁰

Örgütün hilafet merkezi olarak gördüğü toprakları kaybetmesi ve daha esnek, ağ temelli bir yapıya yönelmesi kadın eylemcilere duyulan ihtiyacı artırmıştır. Bu stratejik değişim örgütün propaganda yayınlarına da yansımıştır. Özellikle 2017 sonrasında DEAŞ Horasan’a yakın yayın organlarından biri hâline gelen *Voice of Khurasan* dergisinde bu söylem açık biçimde görülmektedir. Derginin Eylül 2023 tarihli 30. sayısında cihadın kadın-erkek ve yaşlı ayrımı yapılmaksızın tüm ümmet için “farz-ı ayn” olduğu ilan edilmiştir. Haziran 2024 tarihli 37. sayıda yer alan “Eğer cihad edecek erkek yoksa kadınların cihad etmesine izin verin” şeklindeki ifade ise, örgütün tarihsel süreç içinde söylem ve pratik arasında yaşadığı dönüşümü ve sahadaki mağlubiyetlerin ideolojik çerçevede nasıl stratejik bir yeniden yorumlamaya yol açtığını göstermektedir.

2026 yılında DEAŞ’a ait *Al-Bettar* adlı yayın organında yayımlanan “Müminlerin Emirinin Mesajı” başlıklı görselde yer alan silahlı kadın figürü de bu bağlamda dikkat çekici bir örnek oluşturmaktadır.

38 <https://newnaratif.com/making-female-isis-bomber/>.

39 Al Chaidar, Herdi Sahrasad, Dedy Tabrani. “The Batih Family as a Weapon: Analysis of the Jolo Cathedral Bomb, Philippines”. *Aceh Anthropological Journal*, Cilt 3, Sayı 2, Sayfa: 114-128.

40 Macfarlane, K. (2024). Indonesian Women and Terrorism: An Analysis of Historical and Contemporary Trends, Politics and Governance,, Volume 12, Article 7724.

Görsel 1: "Müminlerin Emirinin Mesajı, *Al-Bettar* Dergisi

Bu durum, DEAŞ içerisinde yer alan kadınların yalnızca pasif roller üstlendikleri yönündeki yaygın varsayımın her zaman geçerli olmadığını göstermektedir. Nitekim Batı literatüründe de kadınların örgüt içinde aktif roller üstlendiğini gösteren çok sayıda vaka bulunmaktadır. Bu örneklerden en dikkat çekicilerinden biri Allison Fluke davasıdır. Allison Fluke, diğer adlarıyla Allison Ekren, Umm Mohammed al-Amriki veya Umm Mohammed olarak da bilinmektedir. Yaklaşık Eylül 2011 ile Mayıs 2019 tarihleri arasında Suriye, Libya ve Irak dahil olmak üzere farklı bölgelerde DEAŞ ile bağlantılı faaliyetlere katılmıştır. Fluke-Ekren, daha sonra *Khatiba Nusaybah* olarak bilinen bir DEAŞ askeri taburunun lideri ve organizatörü olarak görev yapmış; bu birimde kadınlara AK-47 saldırı tüfekleri, el bombaları ve intihar kemerlerinin kullanımı konusunda askeri eğitim vermiştir. Aralarında 10 yaşında olanların da bulunduğu 100'den fazla kadın ve genç kızın, Suriye'de DEAŞ adına Fluke-Ekren tarafından askeri eğitim aldığı belirtilmektedir. Bu tür örnekler, kadınların yalnızca ideolojik destek sağlayan veya lojistik roller üstlenen aktörler olarak değil, bazı durumlarda doğrudan askeri kapasite geliştiren ve örgütsel yapı içinde liderlik pozisyonlarına kadar yükselebilen aktörler olarak da yer alabildiğini göstermektedir.⁴¹ Stratford'da yaşayan ve birden fazla terör suçundan hüküm giyen 36 yaşındaki Farishta Jami vakası da bu bağlamda dikkat çekici örneklerden biridir. Jami, çocuklarıyla birlikte Afganistan'a gitmeye çalışırken güvenlik güçleri tarafından yakalanmıştır.⁴²

Bu bağlamda, 2024 yılında İstanbul'da gerçekleştirilen bir hücre operasyonunda eylem hazırlığı içerisindeyken yakalanan Tacikistan uyruklu Zulfia S. adlı kadının durumu da dikkat çekici bir örnek oluşturmaktadır. Operasyon sırasında yapılan aramada evde jandarma üniforması, polis yeleği, araç çakar tertibatı, polis şapkası, araç telsizi, bıçak ve silah kılıfının yanı sıra eylem talimatları içeren dijital materyaller ele geçirilmiştir.⁴³

41 U.S. Department of Justice. (2022). "American Woman Who Led ISIS Battalion Sentenced to 20 Years,"

42 Counter Terrorism Policing. (2025). "Stratford Woman Sentenced to Life for Terrorism Offences,"

43 Memurlar.net. (2024). "Terör Saldırısı İçin Hazırlık Yapan 2 DEAŞ'lı, İstanbul'da Yakalandı".

Nitekim Türkiye’de ‘Aksoy ailesi’ olarak bilinen ve servis şoförü Binalı Aslan’ı öldürdükten sonra Suriye’ye kaçan 14 kişilik aile örneği de bu durumu göstermektedir. Söz konusu aileye yönelik Suriye’de gerçekleştirilen operasyonda aile içindeki kadınların güvenlik güçleriyle çatışmaya katıldığı bilinmektedir. Benzer şekilde Yalova’da gerçekleşen DEAŞ bağlantılı operasyonda da kadınların çatışmaya katılmak amacıyla eve doğru hareket ettikleri⁴⁴ ve içeride bulunan kadınların gönderdikleri sesli mesajların basına yansıdığı görülmüştür. Söz konusu mesajlardan birinde “Kafirler evimize baskın yapmışlar, ilah olarak Allah’ı seçtiğimiz için bize zulmediyorlar. Dinin yüceliği için, kafirler zillette olsun diye direniyoruz” ifadeleri yer alırken, bir diğer mesajda ise “Allah’ın dinine saldırıyorlar. Allah onlara cehennemi hazırlamıştır inşallah. Bizim için iki seçenek var: ya şehadet ya zafer” şeklinde söylem kullanılmıştır. Bu ifadeler, kadınların yalnızca ideolojik destek sağlayan pasif aktörler olmadığını; aksine bazı durumlarda çatışma süreçlerine aktif biçimde katıldıklarını ve radikal ideolojik söylemi doğrudan içselleştirdiklerini göstermektedir.⁴⁵ Çatışma sonrasında polis tarafından yakalanan kadınlarda da çatışmaya katıldıklarını gösteren bulguların bulunduğu sosyal medyada yer alan haberlerde dile getirilmişti.

Türkiye bağlamında ise kadınların DEAŞ’a katılım dinamikleri Batı literatüründe sıklıkla vurgulanan “azınlık olma” veya “toplumsal dışlanma” psikolojisinden belirli ölçüde farklılaşmaktadır. Türkiye’de coğrafi yakınlık, yerel dini ağlar ve aile içi radikalleşme süreçleri kadınların örgüte katılımında daha belirleyici faktörler olarak öne çıkmaktadır. Nitekim bazı vakalarda kadınların DEAŞ ideolojisini derinlemesine benimsedikleri, radikalleşme sürecinde aktif bir özne olarak rol aldıkları ve hatta eşlerini veya aile bireylerini çatışma bölgelerine gitmeye ikna eden taraf oldukları görülmektedir.⁴⁶ Bazı vakalarda kadınların, “kafir” olarak nitelendirdikleri bir devlete hizmet ettiğini düşündükleri eşlerini geride bırakarak kendi iradeleriyle Suriye’ye “hicret” ettikleri görülmektedir. Örneğin Konya’da kaydedilen bir vakada, eski bir polis memuruyla evli olan bir kadının eşini terk ederek çatışma bölgesine gittiği belirtilmektedir.⁴⁷ Bu durum, kadınların yalnızca romantik beklentilerle hareket eden pasif kurbanlar olarak değil, aynı zamanda ideolojinin kararlı taşıyıcıları olabildiklerini göstermektedir. Türkiye’den DEAŞ’a kendi iradeleriyle katılan bazı kadınlar açısından temel motivasyonlardan biri, dini yaşamı daha katı kurallar çerçevesinde sürdürme ve çocuklarını bu kurallara göre yetiştirme arzusudur. Seküler bir toplumsal düzende yaşamaktansa, Şeriat kurallarının eksiksiz biçimde uygulandığına inandıkları topraklara göç etmek, bu kişiler tarafından nihai bir dini sorumluluk (farz-ı ayın) olarak görülmektedir.⁴⁸ Ulaş (2025) tarafından aktarılan Svetlana vakası (kod adı Asiya Umme Abdullah) bu durumu çarpıcı biçimde ortaya koymaktadır. Kırgız asıllı ve Hristiyan bir geçmişe sahip olan Svetlana, İstanbul’da İslam’a geçtikten sonra zengin ve konforlu bir yaşamı geride bırakarak üç yaşındaki oğlunu DEAŞ’ın o dönemki merkezi olan Rakka’ya götürmüştür. Bu kararın arkasındaki temel motivasyonun, çocuğunu seküler Türkiye’de yaygın olduğunu düşündüğü “suç, uyuşturucu ve eşcinsellik” gibi olguların temsil ettiği ahlaki yozlaşmadan korumak ve onu daha “saf” bir İslami çevrede yetiştirmek olduğu ifade edilmektedir.⁴⁹

Benzer bir örnek olarak, İzmir’de yaşayan üç çocuk annesi Serap Kırgıl vakası da dikkat çekmektedir. Kırgıl, ailesinin aksine son derece dindar bir yaşam benimsediğini ifade etmiş ve Facebook üzerinden tanıştığı bir DEAŞ militanıyla birlikte Suriye’ye gitme teklifini bizzat kendisi yapmıştır (Ulaş, 2025, s. 907). Bu tür vakalar, internetin yalnızca bir iletişim aracı olarak değil, aynı zamanda bireylere cennet, anlam ve “onurlu bir cihat” yaşamı vaat eden alternatif bir ideolojik dünyanın kapısını aralayan bir alan olarak işlev görebildiğini göstermektedir.

44 Instagram, “Yalova’da DEAŞ’lılarla çatışma yaşanan eve bir kadının girmeye çalıştığı anlara ait video,” Instagram Reel. <https://www.instagram.com/reel/DS2Hab0gRB6/>

45 Saymaz, İ. (2026). “Yalova’daki IŞİD evinden sesli mesaj: Ya şehadet ya zafer,” Halk TV.

46 Ulaş, G. (2024). “Encounters with ISIS-Affiliated Women: Radicalisation Process, Motivations, and Their Journey,” *Small Wars & Insurgencies* 35, no. 7. s. 902.

47 Ulaş, G. 2024, s. 903.

48 Ulaş, G. 2024, s. 1240

49 Ulaş, G. 2024, s.

Türkiye içindeki lojistik destek ağları da kadınların bu sürece dahil olmasını kolaylaştıran önemli unsurlar arasında yer almaktadır. Özellikle eşleri Suriye’de hayatını kaybeden bazı kadınların Türkiye’ye kaçak yollarla döndükten sonra barındırıldığı ve literatürde ‘bacı evleri’ olarak adlandırılan yapılar, örgütün Türkiye içindeki yapılanmasının belirli bir sistematik içinde işlediğini göstermektedir. Kocaeli ve İstanbul gibi şehirlerde kurulduğu belirtilen bu evlerde barınan gibi kadınlara, örgütle bağlantılı erkek militanlar tarafından ‘infak’ adı altında düzenli maddi destek sağlandığı ifade edilmektedir. Bu tür destek mekanizmaları, kadınların hem örgüt ideolojisine bağlı kalmalarını hem de örgütsel ağ içinde tutulmalarını mümkün kılan bir yapı oluşturmuştur.⁵⁰

Hale Gönültaş’ın 18 yaşındaki Handan isimli bir DEAŞ mensubuna ilişkin yaptığı haber de bu açıdan dikkat çekici bir örnek sunmaktadır. Haberde yer alan bilgilere göre “bacı evleri”, eşleri Suriye’de DEAŞ saflarında bulunan veya bombardımanlarda hayatını kaybetmiş, gelir kaynağı ve barınacak yeri olmayan kadınların bir arada yaşadığı mekânlar olarak tanımlanmaktadır. Bu evlerde barınan kadınların örgüt içindeki işlevleri ve bu yapıların kullanım amaçları çeşitli başlıklar altında değerlendirilebilmektedir⁵¹:

- **Finansal Kaynak Üretimi:** Bacı evlerinde kalan bazı kadınların “rukye” (dini ayetlerin okunması) ve “hacamat” gibi dini veya geleneksel uygulamalar üzerinden gelir elde ettikleri, bu faaliyetlerden sağlanan maddi kaynakların ise örgütle bağlantılı ağlar tarafından toplandığı belirtilmektedir. Bu durum, söz konusu evlerin örgütün finansal kaynak üretim mekanizmalarından biri olarak işlev görebildiğini göstermektedir.

- **Örgüt İçi Sömürü ve İstismar:** Çeşitli saha araştırmaları ve gazetecilik çalışmaları, bacı evlerinde kalan kadınların bazı durumlarda örgüt içindeki erkek üyeler tarafından istismar edildiğini ortaya koymaktadır. Bu süreçte “imam nikâhı” gibi dini gerekçelerin kullanıldığı ve kısa süreli evlilikler üzerinden kadınların sömürüye maruz bırakılabildiği ifade edilmektedir.

- **Propaganda ve Tehdit Amaçlı Kullanım:** Bacı evlerinde kalan bazı kadınların örgüt propagandasında da kullanıldığı görülmektedir. Özellikle şiddet içerikli tehdit mesajları içeren videoların kaydedilmesi ve bu görüntülerin sosyal medya platformlarında dolaşıma sokulması, kadınların propaganda araçları olarak kullanılabildiğini göstermektedir.

- **Bağımlılık ve Kontrol Mekanizması:** Bacı evlerinde yaşayan kadınların hareket alanının büyük ölçüde örgüt tarafından kontrol edildiği, belirli aralıklarla farklı evlere taşındıkları ve ekonomik açıdan örgüte bağlı yardım ağlarına bağımlı hâle getirildikleri ifade edilmektedir. Maddi imkânları sınırlı olan bu kadınların temel yaşam ihtiyaçlarının örgüt bağlantılı kişiler tarafından karşılanması, bağımlılık ve itaat ilişkisini pekiştiren bir kontrol mekanizması oluşturabilmektedir.

Bu bağlamda, örgüt çevrelerinde zaman zaman dile getirilen “Suriye’deki kamplarda bulunan kadınları kurtarma” söyleminin yalnızca insani bir girişim olarak değil, aynı zamanda örgütün ideolojik ve lojistik ağlarını yeniden üretmeye yönelik bir mobilizasyon stratejisi olarak da değerlendirilebileceği ileri sürülmektedir. Nitekim Türkiye’de bazı dernek ve çevreler tarafından yürütülen kampanyaların propaganda materyallerinde, kamplarda bulunan kadınların kurtarılmasına yönelik çağrılar yer aldığı görülmektedir. Bu tür söylemler, bacı evleri benzeri yapıların sürekliliğini sağlayabilecek sosyal ve ideolojik ağların yeniden üretimi açısından da önem taşımaktadır. Söz gelimi Yalova’daki İŞİD saldırısı ile ilgili olduğu belirtilen Ahlak ve Sünnet derneğinin bu kamplardaki kadınların kurtarılmasına yönelik propaganda afişi bacı evlerinin devamının sağlaması olarak okunabilir.

50 Ulas, G. 2024, s. 908.

51 Gönültaş, H. (2022). “İŞİD’li Kadının Bıçaklı Cihat Videosu Millet Bahçesi’nde Çekilmiş,” *Kısa Dalga*.

ESİR BACINA SPONSOR OL

Bir Aileye Sponsor Olma Bedeli **50 \$**

ESİR KAMPLARINDA BULUNAN BACILARIMIZIN VE KARDEŞLERİMİZİN YARALARINI BİRLİKTE SARALIM

Bacın Esir Kampında

@bacinesir1 +90 534 089 77 10 @bacinesirkampinda1 @BacınEsirKamp

ESİRİ YEDİRİN !

AYLIK SADAKA BEDELİ : 33 \$
AYLIK KONTÜR BEDELİ : 7 \$

EL HULL VE ROJ KAMPLARINDA ESİR OLAN KIZ KARDEŞLERİMİZE DÜZENLİ SADAKA GÖNDERİYORUZ.

SİZDE BİR ESİRİN MASRAFINI ÜSTLENE BİLİRSİNİZ.

0506 110 80 19

Ahlak & Sünnet Dergisi @ahlaksunnnett - 6d
Bu Zulme Sessiz Kalmayın!!

Çocuklar Annesiz Uyuyor

BU ZULME SESSİZ KALMAYIN!

Çocuklar Annesiz Uyuyor

ÖNEMLİ DUYURU!

Selamün aleyküm kardeşler bundan günler önce hasta bir bacimizin çıkışı için siz kardeşlerden yardım talebinde bulunmuştuk. Bacimiz için gerekli miktar tamamlanamadı.

Haydi kardeşler bacimiz için ellerimizden geleni yapalım inşaAllah. Sizde bu bacimizin çıkışı için yardım etmek isterseniz bizlere ulaşabilirsiniz.

Bacın Esir Kampında

Darul Erkam Fisebilillah

Whatshap : +90 534 089 77 10
Telegram : BacınEsirKamp
İnstigram: BacınEsirKampında1
Twet: Bacın_Esir
Facebook : bacinesir1

#Darul_Erkam_fisebilillah
#Bacın_Esir_Kampında
#Bacın_Esir

373 19:52

Suriye’de giderek boşalan bu kampların, zaman içinde “bacı evleri” benzeri işlevler üstlenebilecek yapılara dönüşme riski taşıdığı değerlendirilmektedir. Bu tür yapıların, örgütün ekonomik kaynak üretimi, örgüt içi ilişkilerin sürdürülmesi ve yeni eleman temini gibi ihtiyaçlarını karşılayabilecek ağlara dönüşme potansiyeli bulunduğu ifade edilebilir. Bu örnekler, DEAŞ içinde kadınların canlı bomba veya doğrudan eylemci olarak yer almadığı yönündeki yaygın kanaatin büyük ölçüde bir mit olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla kadınların örgüt içindeki rolünü pasif destek faaliyetleriyle sınırlı görmek gerçekliği yansıtmamaktadır. Bu durum özellikle çatışma bölgelerindeki kamplarda bulunan kadınlar açısından daha dikkatli bir değerlendirmeyi gerekli kılmaktadır. Başta Suriye’deki el-Hol kampı olmak üzere farklı bölgelerde bulunan toplam 14 kampta yaşayan kadınların radikalleşme potansiyeli bu açıdan yakından izlenmesi gereken bir konudur. Nitekim el-Hol kampında bulunan kadınların sosyal medya paylaşımlarını analiz eden Esholdt ve Nilsson’un çalışması dikkat çekici bulgular ortaya koymaktadır. Araştırmaya göre kampta tutulan DEAŞ bağlantılı kadınların önemli bir kısmı, örgütün askeri yenilgisine ve kampın zorlu yaşam koşullarına rağmen radikal ideolojilerine bağlılıklarını sürdürmekte ve silahlı mücadeleye katılma arzusunu ifade etmeye devam etmektedir.⁵² Kadınların sosyal medya paylaşımlarının analizi, yaşadıkları esaret koşullarını ve karşılaştıkları zorlukları Tanrı’nın inançlarını ve adanmışlıklarını sınıadığı bir ‘ilahi imtihan’ olarak yorumladıklarını göstermektedir.⁵³ Uluslararası toplum tarafından dışlandıklarını ve mensubu olduklarını düşündükleri ‘ümme’ ile özellikle DEAŞ’lı erkekler tarafından unutulmuş veya terk edilmiş olduklarını hissetmelerine rağmen, söz konusu kadınların önemli bir kısmının DEAŞ ideolojisine olan bağlılıklarından geri adım atmadıkları görülmektedir.⁵⁴

Klasik dönem savunma cihadı doktrini, normal koşullarda kadınların silahlı çatışmalara katılımını acil durumlar dışında sınırlandırmaktadır. Bununla birlikte Al-Hol kampında bulunan bazı kadınların kendilerini aktif savaşçılar (mücahideler) olarak konumlandıkları ve silahlı eylemlere doğrudan katılma arzularını dile getirdikleri görülmektedir.⁵⁵ Bu arzularını, erken dönem İslam tarihinde savaşlara katıldığı belirtilen kadın figürlerini tasvir eden ve at üzerinde ok atan ‘mücahide’ görsellerini paylaşarak ifade etmektedirler. Kadınlar arasında gözlenen bu aktif silahlı eylem isteği, aynı zamanda esaret altındaki kadınları koruma konusunda başarısız olduklarını düşündükleri DEAŞ’lı erkeklere yönelik duyulan hayal kırıklığıyla da ilişkilendirilmektedir. Bu durum, bazı kadınların erkeklerin başarısız olduğu düşünülen savaş alanında inisiyatif alma ve mücadeleye doğrudan katılma isteğini yansıtan bir söylem üretmelerine yol açmaktadır.

Son olarak, kadınların örgüte bağlılığı ve eylem ideolojisinin sürekliliği, annelik rolleri üzerinden yeniden üretilmektedir.⁵⁶ Terör örgütlerinin ideolojik yapısında kadınların en temel rollerinden biri, aileyi içeriden radikalleştirerek örgütün devamlılığını ve yeni nesillere aktarımını sağlamaktır.⁵⁷ İçinde bulundukları zor koşullara rağmen bazı kadınların, annelik görevlerini çocuklarına cihat ideolojisini aktarmakla özdeşleştirdikleri görülmektedir. “Aslan yavruları” olarak adlandırdıkları erkek çocuklarının geleceğin savaşçıları olmasını arzularken, kız çocuklarını ise hareketin sürekliliği açısından kritik bir rol üstlenecek ‘ideolojik öğretmenler’ ve ‘rol modeller’ olarak konumlandırmaktadırlar. Bu yaklaşım, DEAŞ’ın silahlı ve ideolojik mücadelesinin yeni nesillere aktarılmasını amaçlayan bir sosyalizasyon sürecinin devam ettiğini göstermektedir.⁵⁸

Kadınlar fiziksel olarak DEAŞ’ı savunma kapasitesine sahip olmasalar da ideolojinin yeni nesillere aktarılmasını annelik rolünün en önemli başarısı olarak görmektedirler. Bu bağlamda özellikle kız çocuklarının geleceğin ‘ideolojik aktarıcıları’ ve potansiyel liderleri olarak yetiştirilmesi önemli bir hedef olarak öne çıkmaktadır. Halifelik dönemindeki yaşamı nostaljik bir biçimde romantize eden bazı kadınlar, ‘korkak

52 Esholdt, H. F., & Nilsson, M. (2026). Hardship is part of jihad: ISIS-affiliated women in the al-Hol camp dealing with military defeat through social media “prison writings”. *Studies in Conflict & Terrorism*, 49(3). <https://doi.org/10.1080/1057610X.2025.2575466>

53 Esholdt, H. F., & Nilsson, M. (2026). s. 44.

54 Esholdt, H. F., & Nilsson, M. (2026). s. 30

55 Esholdt, H. F., & Nilsson, M. (2026). s. 60

56 Esholdt, H. F., & Nilsson, M. (2026). s. 86

57 Baz Şahin, C. (2024). Suriye İç Savaşında Kadın Militanlar: YPJ ve DEAŞ Örneği [Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi], s. 31, 47-48.

58 Esholdt, H. F., & Nilsson, M. (2026). s. 74.

bir adamın eşi olmaktansa bir kahramanın dul eşi olmayı tercih ederim’ gibi ifadelerle ölümü ve şiddeti yüceltmeye devam etmektedir. Ayrıca kamplarda Şeriat kurallarına uymadığı düşünülen diğer kadınlara yönelik çadır yakma ve cinayet gibi eylemler, örgütün şiddet pratiklerinin (hisbe) belirli ölçülerde devam ettiğini göstermektedir.

Kadınların DEAŞ içerisindeki geleneksel rollerin ötesine geçerek silahlı eylemlere katılan mücahideler olma arzusunun arkasında çeşitli nedenler bulunmaktadır. Bunlardan ilki, örgüte katılım sürecinde oluşan savaşıma beklentisidir. Özellikle Batı ülkelerinden örgüte katılan bazı kadınların, Suriye’ye gittikleri andan itibaren erkeklerle birlikte savaşacakları düşüncesiyle hareket ettikleri görülmektedir. Ancak örgüt içinde silahlı mücadeleden dışlanmaları ve ‘halifenin askerleri’ olarak değil, daha çok eş ve anne rollerine indirgenmeleri, bu kadınlarda önemli bir hayal kırıklığı yaratmış ve bastırılmış bir silahlı eylem arzusunun ortaya çıkmasına yol açmıştır.

Kadınların silahlı mücadeleye katılma arzularını besleyen bir diğer unsur ise DEAŞ mensubu erkeklerle yönelik duyulan hayal kırıklığıdır. Bazı kadınlar, örgüte mensup erkeklerin kendilerini koruma ve savunma görevlerinde başarısız olduklarını düşünmektedir. Erkeklerin geleneksel koruyucu rollerini yerine getirememesi, kadınlarda derin bir hayal kırıklığı yaratmış ve bazı durumlarda savaş alanında inisiyatif alma yönünde bir motivasyon doğurmuştur.

Sonuç

Rapor boyunca detaylı bir biçimde analiz edildiği üzere, DEAŞ’ın 2019 yılı sonrasında Suriye ve Irak’taki alan hakimiyetini kaybetmesi, örgütün sonunu getirmemiş; aksine onu daha esnek, asimetrik ve tespiti zor bir ağ modeline dönüştürmüştür. “DEAŞ konusunda bizi ne bekliyor?” sorusuna verilecek yanıt, geleneksel terörle mücadele yöntemlerinin ve güvenlik algılarımızın radikal bir biçimde güncellenmesi gerektiğini açıkça ortaya koymaktadır. Gelecekte bizi bekleyen tehdit tablosu, hiyerarşik vilayet modellerinden ve merkezden yönetilen büyük operasyonlardan ziyade; dijital ekosistemde beslenen yalnız aktörlerin, yaşları giderek küçülen gençlerin ve rollerini pasif destekçilikten aktif eylemciliğe taşıyan kadınların oluşturduğu merkezsiz bir yapıdan gelmektedir.

Öncelikle, gelecekteki terör eylemlerinde eylemcilerin yaş ortalamasının ciddi biçimde düşmeye devam edeceğini ve bireysel genç radikalleşmesinin en büyük sınamalarımızdan biri olacağını öngörmekteyiz. Türkiye’de 16-17 yaşındaki gençlerin gerçekleştirdiği yalnız aktör türü eylemler, yalnızca ülkemize özgü olmayan, küresel bir trendin yansımasıdır. Bizi bekleyen yeni nesil radikalleşme, derin teolojik okumalardan ve ideolojik doktrinasyondan ziyade, kimlik, aidiyet ve statü arayışındaki gençlerin “yankı odaları” içinde çevrimiçi ağlara hızla entegre olmasıyla gerçekleşmektedir. “Onlife” kavramıyla ifade ettiğimiz gibi, sanal ve fiziksel dünyanın iç içe geçtiği bu yeni gerçeklikte gençler, interneti pasif bir bilgi alma aracı olarak değil, doğrudan içinde yaşadıkları bir sosyalleşme ve anlam üretme ekosistemi olarak deneyimlemektedir. Dijital platformların birer “sanal medrese” işlevi görmesi, “hipster Selefî” vaizlerin popüler kültür argümanlarıyla gençlere hitap etmesi ve radikalleşme kuluçka süresinin ortalama 16 aydan birkaç haftaya kadar inmesi, önümüzdeki süreçte tespiti çok daha zor olan “mikro-hücrelerin” artacağına işaret etmektedir. Gençlerin biriktirdiği psikososyal ve kişisel krizlerin, ideolojik propaganda tetikleyicileriyle birleşip “küvet modelinde” olduğu gibi hızla taşma noktasına gelmesi, ani ve yıkıcı şiddet eylemlerini beraberinde getirecektir.

İkinci olarak, kadınların terör örgütü içindeki rolünün köklü bir biçimde dönüştüğünü ve gelecekte bu değişimin sarsıcı etkilerini çok daha fazla hissedeceğimizi belirtmek elzemdir. Kadınları yalnızca erkeklerin peşinden giden pasif ideolojik destekçiler veya kurbanlar olarak gören geleneksel varsayım artık geçerliliğini tamamen yitirmiştir. Bizi bekleyen süreçte kadınlar, bir yandan güvenlik güçleriyle doğrudan silahlı çatışmaya giren «mücahideler» ve intihar eylemcileri olarak karşımıza çıkarken, diğer yandan örgütün ideolojik devamlılığını sağlayan en temel taşıyıcılar konumunda olacaklardır. Özellikle Suriye’deki kamplarda ve Türkiye içinde kurulan «bacı evleri» gibi lojistik ve finansal destek ağlarında kadınlar, kız çocuklarını

geleceğin «ideolojik öğretmenleri», erkek çocuklarını ise «aslan yavruları» olarak yetiştirme misyonunu üstlenmişlerdir. Bu kamplardan çıkan kadınların bir uyum programına alınmamaları, ülkelerine dönememeleri veya aileleri tarafından sahiplenilmemeleri onları bacı evlerinin misafiri yapmaya zorlamaktadır. Bu durum, DEAŞ ideolojisinin nesiller arası aktarımını güvence altına alarak, ilerleyen yıllarda karşımıza çıkacak olan yeni militan dalgalarının en net habercisidir.

Üçüncü olarak, «cihatçı/devrimci dayanışma» adı altında farklı radikal grupların söylem bazında birbirine yaklaşması, hedef ve düşman tanımlarının küreselleşmesine yol açacaktır. El-Kaide ve DEAŞ gibi yapıların yayınlarında belirginleşen ortak dil, Yahudileri ve Batılıları ortak düşman ilan ederek «düşük maliyetli ve yüksek görünürlüklü” yalnız aktör eylemlerini teşvik etmektedir. Ayrıca, radikalleşmenin yalnızca bireysel izolasyonla değil; Yalova eylemi örneğinde olduğu gibi aynı aile, aynı iş yeri ve mahalle gibi sosyal bağlar üzerinden bir “sosyo-ideolojik paket” olarak yayılması, toplumsal dokumuzun içine sızan tehlikenin boyutunu artırmaktadır.

Dördüncü olarak, Türkiye’de hem Santa Maria Kilisesi saldırısı hem de Yalova saldırısı sonrasında gündeme gelen eylemlerle bağlantılı bazı DEAŞ mensuplarının, daha önce yakalanmış ve haklarında soruşturma veya kovuşturma süreçleri devam eden kişiler olduğu iddiasına da kısaca değinmek gerekir. Türkiye’de DEAŞ üyeliği veya örgüte destek sağlama suçlamasıyla haklarında adli işlem tesis edilen kişilerin serbest kalması, güvenlik birimlerinin idari tasarrufundan ziyade yargısal süreçlerin işleyişiyle doğrudan ilişkilidir. Özellikle yargılamaların uzun sürmesi, terör örgütü propagandası suçuna ilişkin yaptırımların caydırıcılık bakımından yetersiz kalması ve kişilerin silahlı bir eyleme doğrudan iştirak etmemesi hâlinde fiillerinin terör suçu kapsamında değerlendirilmesinde ortaya çıkan hukuki sınırlılıklar, DEAŞ bağlantısı nedeniyle gözaltına alınan veya tutuklanan çok sayıda kişinin ilerleyen süreçte serbest kalabilmesine imkân tanıyabilmektedir.

Kısacası, DEAŞ konusunda bizi bekleyen temel tehlike; fiziki sınırları olan bir halifelik veya hiyerarşik bir ordudan ziyade, dijital ağlarla birbirine bağlanan, yerel dinamiklerden beslenen ancak küresel bir devrimci nefreti paylaşan esnek ve otonom hücrelerdir. Aile içi radikalleşme, sanal cemaatler, aidiyet krizindeki gençler ve kurumsal bir sömürü/finans ağına dönüşme riski taşıyan bacı evleri üzerinden varlığını sürdüren bu yeni organizasyon modeli, salt güvenlik odaklı ve askeri tedbirlerle bertaraf edilemez. Tehdidin önüne geçebilmek için gençlerin karşılanmamış psikososyal ihtiyaçlarını merkeze alan, dijital ekosistemdeki yankı odalarını kıran, Selefi ağların fiziksel ve sanal alanlarını daraltan, radikalleşmiş kadın ve çocukların rehabilitasyonunu kapsayan, yargılama süreçlerini hızlandıran çok boyutlu sosyal politikalara acilen ihtiyaç vardır. Örgüt stratejik ve yapısal bir dönüşüm geçirmiştir; dolayısıyla bizim de mücadele ve engelleme yöntemlerimizi bu asimetrik, merkezlessiz ve ‘onlife’ gerçeğine göre yeniden inşa etmemiz kaçınılmaz ve hayati bir zorunluluktur.